49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2193 Գ. ՇԱՐՔ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 — 18 ՕԳՈՍՏՈՍ 1908

5 ԱՂՈՍԹՈՍ 1324 — 21 ՌԵՃԷՊ 1326

Journal Armenien
MANZOUMÉ I EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte 38
CONSTANTINOPLE

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԿԱՆ

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته
صاحب امتیازی : (اوحانس فرید)
ادره‌خانه‌سی: بابعالی جاده‌سنده نومرو ۸۳

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԵՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
54, Պապը Ալի Ճատտէսի, 54
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի »	25 ֆր.	14 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէն աւելի ծանուցման համար մասնաւոր պայմաններ

"ՄԱՄՈՒԼԸ ԱԶԱՏ Է ՕՐԻՆԱՑ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՄԷՋ„
(ՕՍՄ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՅՕԴ. 12)

10 ՓԱՐԱ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ

10 ՓԱՐԱ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Ժողովուրդին, հասարակային զանգուածին համար էր որ պզատութիւնը բռնապէս առնուեցաւ Բռնակալութեան ակռաները քակելով։ Բայց այսօր, երբ Հայ ազգը իր սահմանադրական իրաւունքներուն դռնէն ներս պիտի մտնէ, ահա խտրականութիւն մը վտանգ կը կազմէ անոր անսայթաք, անայլայլ մուտքին։

Այս խտրութիւնը կը հանէ սովորութիւն՝ դրամական կարողութեան վրայ հիմնուած, և մենք որ կը կարծէինք ազգային վարչութիւնը ազատագրուած տեսնել դրամի ու քաղքենութեան լուծէն և տափակութիւններէն, ահա, կը տեսնենք որ կը տարուինք դարձեալ հին անգոյն, անհոգի և յետամնաց հոսանքէն։

Սահմանադրութեան օրէնքը կ'ըսէ թէ երեսփոխան ընտրելու իրաւունք կուտայ անոնց որ տարեկան 75 ղրուշ կը վճարեն իբր ազգային տուրք։ Այս օրէնքը՝ 1863ին հաստատուած էր, ժամանակ մը՝ երբ հայերը՝ նիւթապէս ու բարոյապէս կ'իշխէին ամբողջ Թուրքիոյ։ Մնաց որ այդ առենին համար ալ սխալ մըն էր 75 ղրուշը իրաւասութեան սակագին որոշել։ Այդ գումարը բարձրագոյն աստիճանէ անհատի մը ազգային տուրքին, հետևաբար ուժը դարձեալ դրամին կուսակցութեան կը մնար. պէտք էր միջինը մեկնակէտ ընտրուէր։ Անցածը՝ հարկ չկայ դատել սակայն հիմա։

Իսկ արդի պայմաններուն մէջ երբ ազգը տակաւին կը տառապի երկարամեայ տագնապին ճիրաններուն տակ, հարկ է, բացարձակապէս սխալողական է որ ընտրական իրաւունքը 25 ղրուշի հետ կապուի։ Ուրիշ ճամբայ մը, կ'ըլլայ կողմնակցութեան, անհաւասարութեան և տեսակ մը բռնութեան ճամբան։ Հին ոգին մտցած չպիտի ըլլանք։ Ասիկա անհրաժեշտ է նոյնիսկ Սահմանադրութեան օրէնքին վրայ հիմնուելով.

Ահա թէ ի'նչ կ'ըսէ օրէնքը.

Ազգին ամէն մէկ անհատը առ Ազգը պարտաւորութիւններ ունի։ Ազգն ալ իր կողմէն առ ազգային ամէն մէկ անհատ պարտաւորութիւններ ունի. դարձեալ ամէն մէկ անհատ իրաւունքներ ունի ազգէն, եւ ազգը անհատներէն։

Ազգայնոց պարտականութիւնն է՝ ազգին պիտոյիցը պահանջած ծախքերուն մասնակից ըլլալ իւրաքանչիւրը իր կարողութեան չափովը։

Ահա բարոյական պարտաւորութեանց հաւասարութիւնը օրէնքին մէջ։ Ամէն անհատ որ իր կարողութեան չափովը կը մասնակցի ազգային պէտքերու ծախքին, ուրեմն իրաւունք ունի Ազգին պարտաւորութիւնը պահանջելու իրեն համար։ Եւ ի'նչ են այս պարտաւորութիւնները, — իր բարոյական շահերու պաշտպանութիւնը միայն։

Ուրեմն, երբ թոյլատրենք որ միայն նիւթապէս ամէնէն կարող դասակարգը ձեռք առնէ ամբողջ ժողովուրդին ճակատագիրը, օրինակա՞ն է, արդա՞ր է և Սահմանադրակա՞ն է։ Երեսփոխանութիւնը Ազգին ամէն դասակարգերուն Յուլարանը պէտք է ըլլայ, «երեսփոխանական վարչութեան հիմը իրաւանց ու պարտեաց սկզբունքն է»։ Կա'ւ. երբ խտրութիւն դնենք, ո՞ւր պիտի մնան այն առեն իրաւունքները և պարտքերը անոնց որոնք ժողովուրդին նիւթական աստիճանաւորութեան առաջին սանդուխներուն վրայ են կեցած, որոնք սակայն՝ հանդէպ Ազգին Փրկչ պարտքին հատուցումովը արդար պահանջ ունին հանրային իրաւունքներու և առանք է որ ամէնէն աւելի բաժինն ունին ցեղական առանձնաշնորհութիւններու մէջ։ Միւսները՝ կրնան իրենց դրամէն զրահներ չինել, բայց անոնք՝ իրենց բաց կուրծքը միայն ունին վահան։

Արդէն, եթէ 75 ղրուշի հիմը պահուի՝ երեսփոխանութեան օրինակա՞ն թիւն ալ կասկածի տակ կը մնայ, հետևաբար ապօրինի կը դառնան ընտրութիւնները։

Ազգային Երեսփ. Ժողովը 140 հոգի պէտք է ըլլայ, 20ը եկեղեցական՝ զորս Պոլսոյ եկեղեցականները կ'ընտրեն, 40ը գաւառներէն կ'ընտրուի և 80 ալ Պոլսոյ թաղերէն։ Բայց ի՞նչ կ'երպուի. Օրէնքը կ'ըսէ.

Պոլսոյ Թաղերուն համար ընտրողաց թիւը եւ գաւառներուն հաշիւ՝ բնակչաց թիւը հիմ բռնելով։

Եթէ Թաղի մը ընտրողները եւ կամ գաւառի մը բնակչաց թիւը աւելցած կամ պակսած է, այն Թաղին կամ գաւառին տալու Երեսփոխանաց թիւն ալ համեմատութեամբ պիտի աւելնայ կամ պակսի։

Հիմա ո՞վ կ'ըսէ թէ Հայ ժողովուրդը իր նախկին թիւը կը պահէ։ Տարաշխարհները՝ մնացող գաղթական եղբայրները իրենց մախաղը կռնակը կըրնան դառնալ, բայց սուրերու, բիրերու ու կրակներու մէջ մնացող բիւրաւորներու վրդովմունքը, ո՞վ պիտի գայ իր մահացօր և արիւնոտ ձայնը լսեցնելու։ Ուրեմն թող'ք որ անոնց եղբայրները, անոնց հայրերը, անոնց զաւակները տան իրենց ձայնը։

Երբ ընտրողներու համար համեմատութեան սկզբունքը կայ, ընտրելիներու թիւն ալ համեմատական պիտի ըլլայ։ Քանի որ ընտրողները պակսած են, պիտի պակսին նաև ընտրուածները։ Բնականաբար ո'չ։ Այսպէս, ուրեմն երբ ընտրողները կը պակսին միծապէս և ընտրելիներու թիւը կը պակսի, այն առեն գիշձումը ձեռնտուութիւնները, խարդաւանանքները աւելի բեղուն, աւելի չահաւէտ դաշտին մը չպի՞տի գտնեն. աւելի սեղմ շրջանակը զանոնք չպի՞տի չահադիտէ։

Հիմա գույէ մաքրակրօնութեան ելլէն։ Ձեռք բռնէն օրէնքը և անո'վ երդնուն, անո'վ կոչում ընեն ժողովուրդին իրաւունքը բռնաբարելու համար։ Կ'աղաչեմ, այդ մաքրակրօնութիւնը, այդ անիմանալի օրինամեծարութիւնը պահեցէք ձեր անձերուն համար. ազգը անձ մըն է որ յաւերժապէս անմեղ և արդար է։ Իր փափաքը մեծագոյն օրէնքն է։ Ժողովուրդն է օրէնքը, անոր խիղճն է հանրային իրաւունքը, հանրային իրաւասութիւնը։ Երբ որոշուի 25 ղրուշի հիմը՝ ասիկա բռնաբարութիւն մը չէ սահմանադրութեան ոգիին դէմ։ Սահմանադրութեան տրամադրութիւնները փոփոխելի և վերաքննելի են։ Օրէնքը քան հոգի կը պահանջէ այս գործին համար։

Ընդհանուր Ժողովը վերաքննութեան յանձնաժողով մը կը կազմէ Կրօնական եւ Քաղաքական ժողովներէն երեքական անդամ, չորս Տեսուչ Խորհուրդներէն երկերկու անգամ, եւ ասոնցմէ զատ Ընդհանուր Ժողովոյ մէջէն կամ դուրսէն վեց հոգի, ընդամէնը 20 անդամ ընտրելով։

Ընդհանուր Ժողով չունինք հիմա, բայց վարչական և տեսուչ մարմինները կան և իբր առժամեայ օրինաւորներ ընդունելի։ Անոնցմէ պատուիրակ կ'առնուի և վեց հոգի ալ դուրսէն, ահա կարելի է վերաքննութեան օրինական գործը։

Բայց ի՞նչ հարկ երկար գործողութիւններու։ Ընդհ. Ժողովը պիտի գործէ ազգին կողմէ։ Ընդհ. Ժողովը ազգին ձայնն է, ազգին ձայնը շատ աւելի հզօր է քան ժողովը, վարչութիւնը, թագաւորը։ Ահա հիմա ազգին ձայնն է որ կը բարձրանայ և երբ անոր ձայնին ու արդարութեան թաթին տակ խոնարհեցան նոյնիսկ բռնակալներ և գիշահար գանկերը, ա'լ ինչո՞ւ չի խոնարհին բոլոր խորոտ գլուխները. պէտք է օրէնքի անունով ամէ'ն դիմակալութիւն ջախջախուի, ժողովուրդին կամքին դէմ։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ ընթերցող,

Տասնեակ տարիներ տանջակից ձեզի ու բաղդակից ձեր արիւնոտ ճակատագրին, մենք չի դաւաճանեցինք ձեզ ու չի մոռցանք ձեր տառապանքը. բողոքը մեր սատակներուն տակ ու ազատութեան բոցը մեր կուրծքին՝ նետուեցանք ամէնէն անգութ պայքարին մէջ և յարձակումը կրկնեցինք անդուլ, անդադար՝ Բռնակալութեան պարիսպներուն և անոնց անողոք բերդապահներուն դէմ։

Ինկան մեզմէ սխրալի անթիւ դիւցազներ ու անհամար կարիճներ, — բայց մենք չի յուսահատեցանք։

Մեզի դէմ գինուեցան խաւարի ու մահուան բոլոր զօրութիւնները, և, անօթութիւն ու բանտ, կախաղան ու գերիզման, նոյն իսկ հարազատ եղբօր արհամարհանքն ու թշնամւոյն լքումը շղթայապատեցին մեզ ամէն կողմէ. — և սակայն չպարտուեցանք մենք կռւիր։

Ազատութեան Գաղափարը միաց անսասան և Յաղթութեան հաւատքը՝ անխոցելի մեր շարքերուն մէջ։

Եւ մեր Գաղափարը յաղթանակեց ու մեր Հաւատքը կը ծաղկի այսօր։

Դեռ երէկ բազմաթիւ էին անոնք որ կը քարկոծէին մեր յոյսն ու մեր գործունէութիւնը, դեռ երէկ բազմաթիւ էին մեր հակառակորդները՝ որ կը ապականէին մեր գործունէութեան ու մեր անձնազոհութեան վրայ։

Եւ երբ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հաւասարիմ Համերաշխութեան և Ազգերու եղբայրութեան իր հիմնական սկզբունքներուն, արհամարհելով այնքան արգելք ու բազմադիմի դժուարութիւններ, վերջապէս կը յաջողէր ներկայ տարուան սկիզբները Հայ և Թուրք ընդդիմադիր տարրերու Քոնկրէն գումարել Փարիզի մէջ, ի'նչ հայհոյանք, ի'նչ նախատինք և կրքերու ի'նչ փոթորիկ իր դէմ անարժան հակառակորդներու կողմէ։

Եւ ահա Այսօրը կուգայ վկայել թէ պարապ վատնուած չէ ո'չ մեր արիւնը, ո'չ մեր ճիգը, ո'չ մեր անձնուիրութիւնը։

Այսօրը կուգայ վկայել թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ միակ Հայ կազմակերպութեանց մէջ, ստեղծելով Թուրքիոյ բոլոր հարստահարուող ու իրաւազուրկ տարրերուն ներկայ գինակցութիւնը՝ ո'չ միայն նպաստեց պատմական այս փառաւոր դարագլխուն բացման, այլ և հիմը դրաւ մեծ ու անդրծագործութեան յղի ապագայի մը։

Թող ուրեմն անհետանա'ն ինքնակալութեան բոլոր վատանուն մնացորդները ժողովուրդներու գիտակցական զարթնումին և եղբայրական դաշնակցութեան առջեւէն։

Թող ուրեմն Արդարութեան, Ազատութեան և Իրաւահաւասարութեան գաղափարը գրաւէ' աւելի ու աւելի Թուրքիոյ բոլոր ազգերը։

Թող ուրեմն մեր արիւնն ու արցունքը խեղդէ' Բռնաւորները և լայնատարած Երկրին բոլոր անկիւններէն ու միլիոնաւոր չքմունքներէն բարձրացող ցնծութեան, ազատութեան և սիրոյ աղաղակները դատապարտութիւնը, գերեզմա'նն ըլլան սև Անցեալին.

Եւ թող Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ Ազատութիւն, Արդարութիւն և Ազգերու Համերաշխութիւն նշանաբանը, նշանաբանն ըլլայ նաև Երկրին բոլոր ազատասէր զաւակներուն, արիւնաքամ բոլո'ր աշխատաւոր ժողովուրդներուն։

Կեցցէ' Յեղափոխական Գաղափարը,

Կեցցե'ն ազատ ժողովուրդները և ազատ Հայրենիքը,

Կեցցէ' Հայ Յեղ. Դաշնակցութիւնը։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆ

Կ. Պոլիս, 3 Օգոստոս 1908

ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՅՈՑ

Ա. ԻՆՉՊԷՍ ԾԱԳՄԵՑԱՒ

Մինչև չորս 1870 թուականը Կ. Պոլսոյ մէջ ոչ ոք լրջօրէն մտածեր էր Հայոց կրթական խնդրոյն վրայ, ինչպէս չէր մտածուած անոնց տնտեսական, նիւթական, քաղաքացիական կամ ընկերային գործերուն ու կեանքին վրայ։ Միմիայն Խրիմեան յաւերժայիշատակ Հայրիկն էր որ դեռ վարդապետ՝ Հայաստանի Հայոց վիճակին վրայ ուշադրութիւն կը հրաւիրէր իր յաճախակի ուղևորութիւններով Վանէն Պոլիս և Պոլիսէն Վան. իր հայրենաշունչ և հրավառ քարոզներովը, իր ազգասիրական բոցաւառ հրատարակութիւններով, իր հիանալի «Հրաւիրակ Արարատեան» ձօնման երկասիրութիւնովը և վերջապէս իր «Արծուիկ Վասպուրական»ի ու «Արծուիկ Տարօնոյ» «Ձեռ Վասպուրական Արծուոյն» ամսաթերթով, Նախանձաւոր Վանայ Վարագ ու Մշոյ Ս. Կարապետ վանքերուն մէջ հաստատած ժառանգաւորաց վարժարաններով ու տպարաններով, ուրկէ ամսէ ամիս լոյս կը տեսնէին յիշեալ հայրենաշունչ պարբերականները և անհուն հետաքրքրութիւն, սէր և համակրութիւն կ'արթնցնէին դէպ ի ամէն ինչ որ հայաստանեայ Հայերուն կը վերաբերէր։

Եւ այս բաները կ'ըլլային 1860էն առաջ, այսինքն Ազգային Սահմանադրութեան հռչակումէն ալ առաջ։ Անկէ վերջ տասը տասն տարին հետաքննչ շրջան մը եղաւ ազգասիրութեան, հայրենասիրութեան և կրթասիրութեան զինուորաբար Կ. Պոլսոյ Հայոց մէջ։ Բայց դեռ Հայաստանի Հայերուն համար բան մը չէր խորհուեր, բան մը չէ։ Ծրագրուած. Սահմանադրութեան վերծագրութեամբը հին և նոր գաղափարներու, խաւարեալներու և լուսաւորեալներու (ինչպէս կը կոչէին զիրենք երկու հակառակ կուսակցութիւնները) կամ Ներսիսներու և դրսիներու (Երուսաղէմի Պատրիարքին վանքի միաբաններէն անդամի մը թէ դուրսէն որ և է եկեղեցականի ընտրուելու համար կազմուած երկու հակընդդէմ կուսակցութիւններ) կռիւներով ու պայքարներով զբաղուած էին Կ. Պոլսոյ Հայերը, որով ժամանակ չունէին նուիրուելու Հայաստանի Հայոց վիճակին որ կ'մնար, պատուոյ և ընչից անապահովութեան տեսակէտով, շատ ուշադրութեան արժանի դարձած էր։

Այդ ներքին կռիւներուն ու վէճերուն երեսէն տասը տարուան երեք Պատրիարք տապալած էին, Սարգիս, Գէորգ և Պօղոս. զի ոչ մէկը ճշմարտապէս սահմանադրական Պատրիարք չկրցաւ ըլլալ, ոչ մէկը կրցած էր գոհացնել ժամանակին պահանջքը, մինչև որ Պատրիարք ընտրուեցաւ նոյն ինքն Խրիմեան Հայրիկը մեծանուն Գրիգոր Օտեանի առաջարկութեամբը և Ազգ. Ընդհ. Ժողովոյ քուէից միաձայնութեամբը 1869ի սեպտեմբերին, մինչ ինքը Հայոց Հայրիկը Մշոյ Ս. Կարապետ վանքն էր և Պատրիարք ընտրուելու հաւանականութիւնը մտքէն իսկ չէր անցներ։

Խրիմեան Հայրիկը Պատրիարք ընտրել ուրիշ բան ըսել չէր, բայց թէ ընդունիլ և ընդգրկել անոր սկզբունքն ու գաղափարը, այսինքն Հայաստանի Հայոց վիճակին հոգածութիւն ընել, զի այդ եղած էր միշտ անոր նպատակ ու աշխատութիւնը և ատոր համար կը կոչուէր իրաւամբ «Հրեշտակ Հայաստանի», «Անձնուէր Հայրենիք, կամ «Անձնուիրութիւն Հայրենասիրութեան»։

Բնական էր ուրեմն թէ Խրիմեան Պատրիարքի մեծագոյն ուշադրութիւնը գաւառաբնակ Հայոց վիճակին բարւոքման պիտի նուիրուէր, այնպէս որ երբ տեսաւ թէ մայրաքաղաքի տեղական գործերը ամբողջապէս կը գրաւեն Պատրիարքի ու Պատրիարքարանի ժամանակը և իրեն պէս հայաստանասէր Պատրիարքի մը անգամ միջոց չկայ ձգեր իր նախասիրած նպատակին աշխատելու ըստ կարելւոյն, գրեց իր համբաւաւոր հրաժարականին մէջ թէ Պոլսոյ Հայոց Առաջնորդութիւնը պէտք է բաժնել Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքութենէն, որպէս զի առաջինը զբաղուի միայն մայրաքաղաքի տեղական հայ գործերով ու խնդիրներովը, իսկ երկրորդը՝ Թուրքիոյ ընդհանուր Հայոց, այսինքն Կ. Պոլսէն դուրս եղողներու վիճակին հոգածութեամբը։

Արդ բնական է թէ այսպիսի Պատրիարքի մը պաշտօնավարութեան շրջանին մէջ—թէպէտ միայն չորս տարի (1869-1873) մեծ զարկ ու մղում պիտի տրուէր իր մտքին սևեռումը եղած գաղափարին արծարծման և ընդհանրացմանը, այն է հայաստանեայ Հայոց վիճակին հոգածու ըլլալ և անոր բարոյական, նիւթական, իմացական ու քաղաքացիական բարելաւմանը աշխատիլ։

Եւ ահա այս վեհ գաղափարի ծնունդն է Միացեալ Ընկերութիւնը, որ թէպէտ գործել սկսաւ 1876ին միայն, բայց սաղմնաւորած էր Խրիմեան Հայրիկի խօսքերով, քարոզներով, հրատարակութիւններով և գործերով թէ պատրիարքութենէն առաջ, թէ պատրիարքութեան շրջանին մէջ և թէ պատրիարքութենէն ետքը մինչև իր յաւէտ ողբացեալ մահը։ Հայոց Հայրիկի մշտական յանկերգն էր «Հայաստանի Հայոց վիճակը բարելաւել»։ Միացեալ Ընկերութեան նպատակն ալ եղաւ, ինչպէս յայտնի է, ծառայել այդ գործին՝ նուիրելով ինքզինքը ատոր հասնելու ամենէն ազդու միջոցին, այն է կրթական զարգացմանը անոնց որուն ունինք կրնայ յաջողիլ։

Ուստի գրեթէ միաժամանակ կազմուեցան և միևնոյն նպատակով 1872էն 1876 չորս կրթական ընկերութիւններ նպատակ ունենալով Հայաստանի և Կիլիկիոյ մէջ վարժարաններ բանալ։ Ասոնք են. 1. Դպրոցասիրաց ընկերութիւն 2. Արևելեան ընկերութիւն, 3. Արարատեան ընկերութիւն, 4. Կիլիկեան ընկերութիւն։

Ասոնցմէ առաջինն ու երկրորդը դեռ գործի չսկսած միացան և երբ գործել սկսան իբրև միակ մարմին կը գործէին և իրենց աշխատութեան դաշտ ընտրած էին Տարօնը, Մամիկոնեանց աշխարհը, Խորենացիի, Ս. Մեսրոպի և այլ Ս. Թարգմանչաց հայրենիքը։

Արարատեան ընկերութիւնը ընտրեց իրեն ասպարէզ Բարձր, Վասպուրական նահանգը, Հայոց Հայրիկի հայրենիքը, Արծրունեաց բնագաւառ։ Իսկ Կիլիկեան ընկերութիւնը՝ ինչպէս իր անունէն յայտնի է, աշխատութեան վայր ընտրեց Կիլիկիոյ երկիրը։ Բայց թէ ինչպէս գործեցին ասոնք, պիտի տեսնենք յաջորդ թիւով։

Մ. ՆԱԹԱՆԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԼՈՆՏՈՆ, 8 Օգոստոս

Երբ հեռագրական թելերը բովանդակ աշխարհին աւետեցին Թուրքիոյ սահմանադրական կարգերու հաստատման լուրը, թերահաւատութիւնը ընդհանուր էր։ Մեզ, Հայերուս համար, ի հարկէ բացարձակապէս անհնար էր այսպիսի երազներէ վեր համարուող վիճակի մը ստեղծման հաւատալ, հետևաբար տարակուսեցանք, ու մեր տարակուսանքը տևեց մինչև որ անհատական նամակներ ու պոլսական թերթերը ժամանելով, իրենց ազատաշար շունչով ամէն կասկածանք փարատեցին։

Սոյն սահմանադրական ազատութեան հռչակումէն դեռ մինչև շաբաթ մը վերջ, Լոնտոնի բոլոր առաջնակարգ օրաթերթերու խմբագրական յօդուածները երկարօրէն կը ներշնչէին հա'յաստ իրենց մասնայատուկ թղթակիցներու Պոլսէն ուղարկած խանդավառ հեռագիրներուն։ Արտասահմանեան Հայ օրաթերթի մը մէջ արդէն մանրամասն հաղորդած ըլլալով ասոնց ընդհանուրին կարծիքներն ու իմ անհատական համոզումներս այդ պահուն, չեմ ուզեր հոս ալ վերակրկնել։ Բա'ւ է ըսել թէ, տակաւին այլ հաստատամտօրէն, հին պալատական համարիլլայի մաքրագործումը և անոնց խոպան արտաքսումը պաշտօնէ, ի պատասխան ժողովրդական անդար պահանջին, և մասնաւորաբար Բարձր. Քեամիլ փաշայի Եպարքոսութեան ներքեւ կազմուած նոր Դահլիճը թերահաւատներուն հաւատք ներշնչեցին, և ամէնքս ալ սկսանք մեր ծայրայեղ համոզումները մեղմել։

Նամականիս տեսրապարա ու մարդկային ամէն տեսակի ապականութիւններով պղծակերտ Օրմանեանին ամօթարտ տապալումը և իր արտաքսումը Հայաստանեայց եկեղեցին ծոցէն, որ ոչ թէ մեր կղերականութեան և այլ և Հայ անուան պատուոյն կատարեալ աւրատ մըն էր, մեծ գոհունակութիւն պատճառեց արտասահմանցի Հայերուս, և ուրախացանք տեսնելով թէ Պոլսահայ ժողովուրդը առաջին պատեհութիւնով սրբեց այս սև բիծը։

Երբ այս տողերը կը գրեմ, արդէն հեռագիրը կը հաղորդէ թէ Օրմանեան ձերբակալուած և նետուած է այն մեթին գուբը ուր ինք հարիւրաւոր անմեղներ նետել տուած էր տարիներ շարունակ։ Աւրի'ն թող ատոնք կատարող ձեռքերը։ Բովանդակ արտասահմանի Հայութիւնը հոգւով ու սրտով կ'ողջունէ և կը շնորհաւորէ իր Պոլսահայ եղբայրները, որ այս վսեմ գործը կատարեցին, առանց ժամանակ կորսնցնելու։

Որպէս թէ մինչև այժմ ըրածները բաւական չըլլային դեռ, և լրբութիւնը անէր կաթողիկոսական վեհ Աթոռին ալ տեր պլլուի, և այստեղ ու ամէնուրեք միջոցներ ի գործ կը դնէինք իր այդ ոտնձգութեան առաջքն առնելու և Հայ Եկեղեցին նոր վարկաբեկումէ մը փրկելու։

Դուրեան, Սրբազանի Տեղապահութիւնը լսեցինք բոլորս ալ անպատում հրճուանքով։ Պատկառելի Իզմիրլեանէն յետոյ, ամէնէն սիրելի և յարգելի տեղը կը գրաւէ Թրքահայ սրտերու մէջ Դուրեան Սրբազանը, որու անկեղծութիւնն ու բազմակողմանի կարողութիւնները քննադատութենէ վեր են։ Երկար և երջանիկ պաշտօնավարութիւն կը մաղթենք իրեն։

* * *

Տեղս գտնուող հայ ջոջերու եղկելի ակումբը, որ դեռ քանի մը օր առաջ այժմ արդարութեան դատաստանին յանձնուած զեղծարար փաշաներու խոռանին խունկ կը ծխէր և անոնց կենաց չատութեան գովաբանական աղօթքներ կ'երգէր, չի մտնալով միանգամայն անոնց հակառակորդ երիտասարդութիւնը հալածել նոյն այս ազատ ոստանին մէջ իսկ, այժմ սարսափահար նապաստակներու նման, խելակորոյս դարձած՝ ինչ ընելը չեն գիտեր՝ նոր ազատական հոսանքին հաճելի դառնալու։ Որովհետև, այս ողբալի էակները իրենց համոզումներուն արիութիւնն ալ չունին։

Երէկ գիշեր, ճարահատ երկունքներով, ճաշկերոյթ մը սարքեցին —ի պատիւ տեղւոյս հիւպատոսին— ուն Րէֆֆիգ պէյ, որուն ո'չ բարիքը և ո'չ ալ առաւելութիւնը տեսած է տեղւոյս հայ հասարակութիւնը իր ընդհանրութեան մէջ մինչև այսօր, բայց իրենց բարեկամն է։

Կը յուսանք թէ Պոլսոյ բարեկարգիչ գոմիթէն պիտի չը զլանայ առաջին առթիւ արտասահմանեան դեսպանատանց եւ հիւպատոսարաններու վրայ ևս դարձնել իր ուշադրութիւնը և այդ տեղերն ալ մաքրել ապականութիւններէ, հոգ չէ թէ ատոնք այժմ նոր հոսանքին համաձայն դիմակներ դրած ըլլան։

×

Ուրիշ յիշատակելի կէտ մը որ կուզեմ ներկայ նամակովս հաղորդել, երէկ, այս պահուս Լոնտոն կազմուած Ֆրանքօ բրիտանական ցուցահանդէսի սրահներէն մէկուն մէջ տեղի ունեցած Սահմանադրական համաժողովն է ուր, երկու երկիրներու ներկայացուցիչներ համախմբուած, թեր ու դէմ կարծիքներ փոխանակեցին ու վիճեցան իրենց առանձին Սահմանադրական կարգերու մասին։

Անգլիական պատուիրակներէն մի քանիները առ հայրական խիստ քննադատումներ ըրին իրենց ներկայ կառավարութեան դէմ, ինչ որ ան բնական բան մը չէր, քանի որ պահպանողականներ էին և առիթէն օգուտ քաղել կ'ուզէին։

Համաժողովին ամէնէն նշանակելի կէտը եղաւ այն առաջարկը, զԾ Մր. Կիպիրն Պաուլս Unionist անդամ բարձամէնթի, դրաւ Ժողովին առջև։ Այդ առաջարկն էր՝ շնորհաւորական հեռագիր ուղարկել Թուրքիոյ ներկայ պատասխանատու իշխանութեան՝ իրենց նոր Սահմանադրութեան համար։ Եւ որքա'ն ալ իրենց տարիներէ ի վեր սահմանուած Սահմանադրութենէն զգօն, միահամուռ բանաձևեցին հետևեալ հեռագիրը, որ անմիջապէս ուղղուեցաւ Պոլիս։—

«Համաժողովս մեծ գոհութեամբ «կ'ողջունէ Թուրքիոյ Սահմանադրութեան վերահաստատումը և ծրագրանց «կը շնորհաւորէ Սուլթանն ու Օթօման ժողովուրդը՝ թիւրքական Փարլամէնթի «մը գումարման համար, և վստահ է «թէ իր աշխատութիւնները զարկ մը «պիտի տան Տէրութեան և բնակչութեանց արժանաւորութեան, ապահովութեան և բարգաւաճման»։

ՄԻՆԱՍ ՑՈՒԼԱԿ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՀԱՐՑ ՄԸ

Մանզումէի մէջ փառաւոր նկարագրութիւնը կար Հինգշաբթի օրուան հանդէսին ինչպէս նաև Զօհրապ Գրիգոր էֆէնտիին ճառախօսութեան ամբողջական թարգմանութիւնը որուն համար շնորհակալութիւնք։

Ձեր յիշեր որ թերթը գրած էր թէ Գրիգոր Զօհրապ էֆէնտիին այս ճառը չպիտի արտատպուէր թերթերու մէջ — ինչ որ կատարելապէս սխալ է եղեր բարեբախտաբար — ուստի ստիպուեցայ Տաճկերէն բնագիրէն հատ մը ծախու առնել, այդ մնայուն գիրէն։

Մեծ եղաւ զարմանքս երբ տեսայ թէ Տէր-Ներսէսեան եղբայրներն են որ զայն տպեր են և չատ աւելի զարմացայ սա Օսմանեան Սահմանադրական գիւղին ազատամտութեանը վրայ որ գիշեր է այս մեծագործ խայտառակ անունը կրող տպարանի մը յանձնել։

Ձեր ըսեր թէ (տուր և առ է այս) պէտք չէին որ իրենց յանձնէին, սակայն չէ՞ք կարծեր թէ գործեալ Օրմանեան կը բուրէ այս տպագրութիւնը, որովհետև Ս.կումբին նախաձեռնարկ Սիմոն էֆ. Գայաճըլեանի քով կը գտնուի, իբր Տնօրէն Իւնիոն Ընկերութեան կենաց ճիւղին սկզբնաւորական անձնանիւամբ Տիգրանի եղբայր Միհրանը, այսինքն Միհրան Տէր-Ներսէսեանը, գէթ սա Տէրը եղական ըլլար ինչ և է։

Ներկայիս ձեզ գրողը չկարծէք թէ տպագրիչ մ'եղած ըլլայ, կը սխալիք, սուր գիտող մըն է ուսուցիչ և կ'ստորագրեմ

ՍՈՒՐ ԳԻՏՈՂ

×

«Անա թէ ի՛նչ կ'ըսէ տպագրիչ մը այս առթիւ.— Եւ սակայն իբրև հայ անհատ և իբրև հայ տպագրիչ կը բողոքեմ հրապարակաւ և բացատրութիւն կը պահանջեմ կարգադիր մասնախմբէն, թէ ինչո՞ւ տպագրական գործերը դարձեալ Տէր-Ներսէսեան տպարանը պատրաստել տուին, ուրիշ հայ տպագրիչ չէ՞ր կար, ինչ է սա կողմնակցութիւնը դեռ խափիէական շրջանը չանցա՞ւ, թէ հերիք չէ՞։

Մեզի հայ տպագրիչներուս որ գրաքննութիւնը հազար ու մէկ տեսակ գիտողութիւններ կ'ընէր և արգելքներ կը յարուցանէր, նոյնիսկ պզտիկ բոլորովին անմեղ գործի մը համար, անոնք Տէր-Ներսէսեան տպարանը կարտօնուէր առ արգիլուած բաները տպելու։

Երբ տպարաններու պատուհաններուն վրան իսկ երկաթով և վանդակով կը գոցէին որպէսզի արգիլուած բան մը տպելու ըլլանք չի կրնանք փախցնել, անդին Տէր-Ներսէսեանք տպարանը խանութէն կ'անջատէին և խանի մէջ սենեակներ կը բռնէին, և երբ մենք Էմսալը մեսիլլու արտօնութիւն կ'ուզէինք, մեզի կ'սպառնային որ առ անունը բերանիս չառնենք և օրինակ ցոյց չի տանք։

Պատրիարքական և Թաղային շրջանակներու մէջ ազգային գործ մը բնաւ չէինք կրնար առնել, մեր առջին յանկարծ կը տնկուէր Տէր-Ներսէսեան խրտուիլակը, և չատ հեղ պատահած է որ հարիւրին 40—50 զեղչ առաջարկած ենք և ընդունուած չէ, աւելի չէինք կրնար պնդել, հետևանքը մեզի կը տանէր հոն, ուր այսօր Մէհմէտ Ալին և իր նմանները գացած են։

Տարիներով չմոռնալ Ազգը և Պատրիարքարանը, ծրի բէքլամներ ըսել, րէքլամներ որ հազարաւոր ոսկիներ չահեցուց իրենց, Պատրիարքարանի գանձման ստացագրերու վրայ իսկ կը տեսնուէր Տպագր. Տէր-Ներսէսեան, և ասոնք չրջան կ'ընէին տեղերքի այն ամեն կողմերը ուրտեղ որ հայեր կային։

Հարանիքներու հրաւիրագիրը արգիլել տուին մեզի, պէտք էր իրենք պատրաստէին։

Մեզի կարմիր մելանով նամակագլուխ եւն. տպագրել արգիլուած էր, անոնք ամէն օր կ'ընէին։

Մահազդները անոնց սեփականութիւնն էր, եթէ հարուստ մը ուրիշ տեղ պատրաստել տար ալ վերջը գործ ունէր։

Երբ եկեղեցական մը մեռնէր և մահազդ պատրաստել հարկ ըլլար մէկ քանի հարիւր հատը միասին կը տպագրուէր Տէր-Ներսէսեան տպարանէն և վերջը կը պատուիրուէր Պատրիարքարանի պաշտօնէից կողմէ։

Աս տեսակ մարդիկը քաջալերել, դեռ գործ տալ, ընկերութիւններու մէջ առնել, մեր ժողովրդին արժանապատուութեանը հետ խաղալ ըսել է։ Պէտք չէ քաջալերել, անոնք պէտք է ընկերութիւններէ դուրս վտարել, արհամարհել այնպիսիները, և եթէ մեր ազգային գործերը ամբողջ ծրի պատրաստեն իսկ չընդունիլ, քանի որ անոնք գոչաքաղութեան և դաւաճանութեան գնով գնուած են։

Ի հարկին նորէն պիտի անդրադառնանք սա խնդիրին։

ԳԷՈՐԳ ԲԱԲԱՃԵԱՆ

Տ. Տ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆ ԵՒ ԻՐ ՊՈԼԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԸ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ինչպէս գրած էինք, Պոլսէն արտախորհրդական պատգամաւորութիւն մը մինչև Իզմիր ընդառաջ պիտի երթայ Իզմիրլեան Հայրիկի, զայն դիմաւորելու և փառաւոր կերպով Պոլիս մայնելու համար։

Այս պատուիրակութիւնը ժողովրդական հանգամանք մը պիտի ունենայ, քանի որ ամէն անհատ որ երկու ոսկի վճարէ, պիտի կրնայ մասնակցիլ անոր։ Եւ ինչպէս բնական էր, երէկ բաւական թուով ազգայիններ եկան և արձանագրուեցան Մանզումէի վարչական ճիւղին մէջ։

Դարձեալ կը կրկնենք թէ անոնք որ կը փափաքին մաս կազմել այս հայրենասիրական ցոյցին, կրնան դիմել Մանզումէի Խմբագրատունը և արձանագրուելով վճարել երկու ոսկի, թէ՛ ճամբորդութեան և թէ ապրուստի իբր ծախք, մինչև ուրբ օրուան համար։

Իսկ թէ Իզմիրլեան Հայրիկ ե՞րբ պիտի գայ Պոլիս։ Ն. Ամենապատուութիւն անձնական նամակով մը կը գրէ թէ Յուլիս 24ին հազիւ կրցած է անցագիրը առնել և թէ Օգոստոս 13ին պիտի կրնէր Եաֆայէն դէպի Պոլիս։

Ուրեմն տաս-տասներեք օրէն պիտի մեկնի պատուիրակութիւնը Պոլսէն դէպի Իզմիր։

ՆՊԱՍՏԻՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԱԾ

Հայաբնակ գաւառներու ազգայիններու կարօտութիւնը դարմանելու, որբանոցներու նիւթական և բարոյական հոգը բառնալու, գիւղական կարօտ դպրոցներու նպաստներ հայթայթելու, վերջապէս գաւառական ամէն կարգի կարօտութեանց օգնելու վսեմ պարտականութիւնը ունեցող Նպաստից Յանձնաժողովը, որ դժբաղդաբար տարիներէ ի վեր դադրած էր. այս անգամ Խառն Ժողովոյ որոշմամբ եւ Տեղապահ Սրբազան Հօր կարգադրութեամբ բոլորովին վերակազմուած և հետևեալ տասնևեց խղճամիտ և ազգասէր ազգայինները նոյն Յանձնաժողովին անդամ նշանակուած են. Տիարք՝ Ալիքսան Թօփալեան, Արմենակ Մանչըկեան, Արամ Հալաճեան, Արշակ Գարակէօզեան, Գառնիկ Սարգիսօֆ, Գրիգոր Զօհրապ, Եդուարդ Գարակէօզեան, Զարմայր Ծիմարտախսեան, Կարապետ Խորասանճեան, Մկրտիչ Մանուկեան, Յարութիւն Սէլեան, Սիմոն Գայսէրլեան, Սմբատ Բեախիրեան, Ստեփան Թէլլեան Տօքթ. Թորգոմեան և Տիրան Կիւմիւշկէրտան։ Տեղապահ Սրբազանը սոյն ազգայինները ի նիստ հրաւիրած է հետևեալ նամակով.

Տէ՛ր

Ազգային վարչութիւնը քանի տարիներէ ի վեր նպաստից սնտուկ մը հաստատած է Պատրիարքարանի մէջ, ուր կ'ընդունուէին ազգայնոց նուէրներն, և անոնցմով կը հոգացուէին գաւառական որբանոցներու, գիւղական կարօտ դպրոցներու թոշակներն, և միանգամայն կարօտելոց և արկածելոց օգնութիւններ կը մատակարարուէին։ Այս սնտուկին գոյութիւնը պահպանել և ընդհանուր հանգամանքով մը կարևոր հաստատ մը հայթայթել չատ աւելի անհրաժեշտ է և ստիպողական մանաւանդ հիմա, քանի որ գաւառներու մէջ բազմաթիւ ազգայինք ծայրայեղ թշուառութեան մատնուած են, երաշտութեան, հնձոց չքացման, արմտեաց սղութեան և իրենց կրած բազմադիմի տառապանաց պատճառաւ, և հազարներով կը հաշուուին կիսամերկ, անօթի կիներ և մանկտի, որոնք փողոցները կը շրջին ի մուր, և կարօտը կը քաշեն պատառ մը հացի, զոր չեն գտներ առնել, զի չքաւորութիւնը ընդհանուր է, և իրարու օգնել չեն կրնար։ Հետևաբար ազգային վարչութեան Խառն Ժողովը իր երէկի նիստին մէջ որոշեց ամէն հանգամանքներով նոյն սնտուկին արդիւնաւորումն և մատակարարութիւնը սահմանող Նպաստից յանձնաժողով մը վերակազմել, հանրային վստահութեան արժանի տարրերով, և նոյն յանձնաժողովոյ անդամ ընտրեց Ձեր Ազնուութիւնն ևս։

Այս ընտրութիւնը ծանուցանելով Ձեր Ազնուութեան, անտարակոյս ենք որ պիտի հաճիք գաւառական բազմաթիւ կարօտեալներու փրկութեան համար սիրայօժար ստանձնել Ձեզ յանձնուած պաշտօնը, և կը խնդրենք որ բարեհաճիք յառաջիկայ երեքշաբթի, 5 օգոստոս ժամ 2½ին, Ղալաթիոյ Խորհրդարանը հրամայել անպատճառ, ուր յանձնաժողովը մեր նախագահութեան ներքև իր առաջին նիստը պիտի կազմէ և ձեռնարկէ ի պաշտօն։

Մնամք աղօթարար
Պատրիարքական Տեղապահ
ԵՂԻՇԷ ԵՊՍ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԸ

Երէկ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէկ քանի պատուիրակները, որոնք Պոլիս եկած էին, խորհրդակցութիւն մը կատարեցին Հայ մամուլին ներկայացուցիչներուն հետ։ Թերթերու կողմէ ներկայ էին Տիարք Տիգրան Արփիարեան, Արամ Անտոնեան, Գնդամ Բարսեղեան, Պարոյր Բէչեան, Գրիգոր Թոռոսեան և Յակոբ Տէր-Յակոբեան։ Այս առթիւ հացկերոյթ մըն ալ տրուեցաւ Բէթի-Շանի մէջ։ Դաշնակցութեան պատուիրակները երկարօրէն պարզեցին իրենց ծրագիրը, որ է կատարեալ համերաշխութիւն և ճշմարիտ հաւասարութիւն Թուրքիոյ մէջ ապրող բոլոր տարրերուն։ Եւ իրենց այս ջանքին մէջ խնդրեցին որ Հայ մամուլն ալ օժանդակէ։ Ներկաները իրենց համակրութիւնը և հաւանութիւնը յայտնեցին Դաշնակցութեան ապագայ գործունէութեան համար, և երախտագիտութիւն այն ջանքերուն և զոհողութեանց համար որոնցմով դաշնակցութիւնը յաջողեցաւ այսքան փայլուն արդիւնք մը ձեռք բերել օտար մարմիններու միացած։ Հիմա Պոլսոյ մէջ յեղափոխական մարմիններու խառն յանձնախումբ մը կազմուելու վրայ է որ պիտի վարէ գործերը, ինչ որ այժմ միայն կը վարէ Միացման և Առաջդիմութեան Թուրք քոմիթէն։ Նոր վարիչ մարմինին մէջ անդամ պիտի ունենան նաև Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը և Իշխան Սապահէտտինի կուսակցութիւնը որ Հայերուն ամէնէն համակիր կուսակցութիւնն է. ի՛նչ որ պիտի ըլլայ աւելի ետք, այս խառն յանձնաժողովին ձայնը պիտի ըլլայ։

Հայ խմբագիրները սրտանց պատրաստակամութիւն յայտնեցին ազգին չահուն համար ամէն զոհողութիւն ընել և որոշուեցաւ որ մօտ օրէն նոր խորհրդակցութիւն մը կատարուի, որուն պիտի մասնակցին աւելի չատ թիւով խմբագիրնե՛ր։

ՀԱՅ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Հայ յեղափոխական դաշնակցութեան Պոլսոյ պատասխանատու մարմինը և այժմ Պոլիս գտնուող գլխաւորները խորհրդակցութիւն մը կատարելով, նկատի առին թէ բանտարկեալներուն մէկ մասը չեն արձակուած տակաւին գաւառներու մէջ։ Ուստի, անմիջապէս, ազդու դիմում մը ըրին Բ. Դուռ, պահանջելով որ ընդհուպ արձակուին քաղաքական բոլոր յանցաւորները, ոճրագործներն ալ մէջը ըլլալով։ Օսմ. քօմիթէն ալ ձայնակցեցաւ այս բողոքին, և կառավարութիւնը հարկ եղած հրահանգը ղրկեց գաւառները։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԱԶԳ. ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

Բանտարկութենէ և աքսորանքէ արձակուածներ երբ կը ներկայանան Պատրիարքարան նպաստ խնդրելու, անհրաժեշտ է որ ի ձեռին ունենան՝ եթէ Պոլսեցի են՝ Թաղին Թաղ. Խորհրդոյ վկայագիր, եթէ գաւառացի՝ իրենց հայրենակիցներէն վկայական։

Դարձեալ, եթէ պանդուխտներ որ և է թաղին եկեղեցւոյն կը դիմեն, Թաղ. Խորհուրդները ամէն ջանք և հոգ չխնայեն պատսպարելու, ջանան որ առ անհաւ պատսպարին և ոչ թէ Պատրիարքարան յղեն, արդէն ուղղակի Պատրիարքարան դիմողներ չատ ու չատ են։ (ԿԵԻՖ)

ՊԱՏԵՐԱԶՄ. ՆԱԽԱՐԱՐ Ռէճէպ փաշայի յուղարկաւորութեան առթիւ, երէկ, Տ. Գնէլ Ծ. վրդ. Գալէմքեարեան ի դիմաց Տեղապահ Ս. Հօր, իբր սգակիր ներկայ գտնուեցաւ և մինչև վերջը Թափօրին ընկերացաւ, իրեն հետ ունենալով Գէորգ էֆ. Թորգոմեանը։

ԴԻՒԱՆԱՊԵՏ Բարթող էֆ. Թէլեան, որ առժամաբար Պատրիարքարանի աւագ գործակատարութեան պաշտօնը կը կատարէ, չաբաթ օր Բ. Դուռ երթալով, Նախարարաց Խորհրդոյ որոշմամբ՝ բանտարկելոց ազատ արձակման մասին՝ ներքին գործոց Նախարարութեան կողմէ գաւառները քաշուած հեռագրին պատճէնը ստացած էր։ Նոյն հեռագրին համաձայն Տեղապահ Սրբազանն ալ գաւառական առաջնորդներուն հետևեալ շրջաբերական հեռագիրը քաշած է անմիջապէս.— «Ճերաիմի սիյասիյէ էրպապընտան պուլունանլարըն թահլիյէսի հագգընտա տոնանքի կիւն վիլայէթը Շահանէյէ թէլէկրաֆըլա վէրիլէն էմրը ալի օրատաքի Էրմէնի մահպուսին հագգընտա խէրա օլունուպ օլունմատըղընըն թահրիրըն պիլտիրիլմէսիլէր»։

ԵՐԶՆԿԱՅԷՆ և Կեսարիայէն երէկ Պատրիարքարան քաշուած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ բանտարկեալ բոլոր քաղաքային յանցաւորները արձակուած են։ Նոյնպէս Վանէն Պատրիարքարան քաշուած հեռագիր մըն ալ կը ծանուցանէ թէ հոն ալ բանտարկեալներուն մեծ մասը ազատ արձակուած է։ Կը յուսացուի թէ այսօր ալ ուրիշ գաւառներէ բանտարկեալներուն ազատ արձակուած ըլլալուն մասին հեռագիրներ հասնին Պատրիարքարան։

ՊԷՅՔՕԶԷՆ Հացագործ Յարութիւն աղա Քէչիչեանի ձեռամբ, ինպաստ հայ բանտարկելոց 155 ղրշ. հաւաքուած և խմբագրութեանս յանձնուած ըլլալով, կը խնդրուի պատրիարքարանէ ընկալագրով մը ստանալ։

ԲԵՐԱՅԻ Թաղ. Խորհուրդը Տեղապահ Սրբազանէն խնդրած է որ, Սահմանադրապէս նոր Թաղ. Խորհրդոյ մը ընտրութեան հրահանգը տրուի։ Ն. Սրբազնութիւնը յանձնարարած է առ այժմ սպասել։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ հրատարակուող «Էլլիվա» անուն լրագրին հրատարակչական Ընկերութեան Տնօրէն, Ալի Ֆէհմի Քեամիլ պէյի կողմէ, Թէփէ Պաշիի պարտէզին մէջ արտասանուելիք ատենախօսութեան առթիւ, Տեղապահ Սրբազան Հօր հրաւէր ուղղուած ըլլալով, Ն. Սրբազնութեան կողմէ իբր ներկայացուցիչ նշանակուած է Տ. Տիրայր Ծ. Վրդ. Մուրադեան։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ աղքատախնամին վերակազմութեան համար, կիրակի օր Ս. Խաչ վարժարանին մէջ, երեք թաղերու ներկայացուցիչներու կողմէ հաւաքում մը թէև տեղի ունեցած է, սակայն որոշ եզրակացութեան մը չեն յանգած։ Ներկաներէն չատերը, եղած հրաւէրին պաշտօնական ո և է հանգամանքէ զուրկ ըլլալը առարկելով, խնդրած են Տ. Մկրտիչ եպիսկ. Վեհապետեանէ, որպէսզի ինք հրաւիրէ երեք թաղի ազգայիններէն ոմանք, յառաջիկայ կիրակի օրուան համար։

ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ գործիչ և Դիւցազներգակ հեղինակ բանաստեղծ Տիար Առոմ Եարճանեան Պոլիս ժամանեց երէկ և Սկիւտար, իր ընտանիքին գնաց։

ԳՈՒՄ-ԳԱՊՈՒԻ Հայ Յառաջդիմասէր Ընկերութիւնը, կիրակի օր, երկրորդ անգամ ըլլալով գումարուեցաւ տեղւոյն Պզտիկեան և Վառվառեան Վարժարանի ընդարձակ սրահին մէջ։ Ժողովը սկսաւ բանախօսութիւնով մը զոր արտասանեց Խօսրով էֆ. Պապաեան և իր ծրագիրը պարզեց, ուշադրութեան առարկայ ընելով անհրաժեշտ եղած պէտքերը։ Յետոյ Ժողովը միաձայնութեամբ առժամեայ նախագահ ընտրեց փաստաբան Կարապետ էֆ. Սօլախեանը, և ատենադպիր Կոչէնիկ էֆ. Նիզամեանը։ Նախագահ Սօլախեան էֆ. խօսք առնելով պարզեց իրենց հետևելիք ուղղութիւնը և ժողովին պէտք եղածները տնօրինեց։ Սօլախեան էֆ. առաջարկութեամբ միւս անդամներուն, չորս պատուիրակ ընտրեց, բանակցելու համար Մայր Եկեղեցւոյ թաղին երիտասարդաց Ընկերութեան անդամներուն հետ միանալու և հսկայ ընկերութիւն մը կազմելու համար, որոնք յառաջիկայ Շաբաթ գիշեր՝ Մայր Եկեղեցւոյ ուսումնարանին մէջ տեղի ունենալիք ժողովին պիտի մասնակցին բանակցութիւնները սկսելու համար։

Ընկերութեան ծրագիրն է.— 1. Ունենալ Լսարան մը։ 2. Կատարել ճառախօսութիւններ։ 3. Սարքել նուագահանդէսներ։ 4. Կազմակերպել Թատերահանդէսներ։ 5. Կատարել ամէն տեսակ մարմնամարզ։ 6. Բարենպատակ գործեր։

ԹՈՒՐՔ ԵՒ ՀԱՅ ԿԻՆԵՐՈՒ ընկերակցութիւնը որ գաւառի բանտարկեալներուն Պոլիս գալուն համար դրամահաւաքութիւն պիտի կատարէ, կիներու յատուկ ներկայացում մը պիտի տայ վաղը ժամը 6ին, Գատըգիւղ, Քուշտիլի, Մ. Վաղնպէրկի Բաժէլ սինէմաթօղրաֆի թատրոնին մէջ։ Տեսարանը խիստ փայլուն և նոր պիտի ըլլայ։ Անշուշտ բոլոր հայրենասէր և մարդասէր տիկիններ պիտի փութան և իրենց նուէրը պիտի ընծայեն բանտարկեալներուն իրենց ընտանիքին ծոցը դառնալու համար։

ԽԱՍԳԻՒՂԻ յառաջդիմասէր երիտասարդաց կողմէ հետևեալ շրջաբերականը ուղղուած է թաղեցւոց.— Խասգիւղի Հայ Երիտասարդութիւնը, փափաք ունենալով վերահաստատել նախկին Ընթերցասիրաց Ընկերութիւնը, որոշած է ընկերակցութիւն մը կազմել նպաստելու համար ամէն կարելի միջոցներով, թաղիս երկսեռ մանուկներուն, վարժարանին և ընդհանուր զարգացման և յառաջդիմութեան։ Վստահ թէ պիտի հաճիք համակիր գտնուիլ առ այս, կը խնդրուի յայտնել Ձեր անդամակցութիւնը, ստորագրելով ներկայս, և վերադարձնել Նաւամատոյցին գրասարանը մինչև յառաջիկայ Եշ. 7 Օգոստոս։ Իւրաքանչիւր անդամակից պիտի վճարէ չաբաթական 40 փարա։

ԳԱԼՖԱԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ.— Այրի Տիկին Սօֆի Շահպազ և զաւակունք իր ողբացեալ ամուսնոյն Եղիա էֆ. Շահպազի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 3 օսմ. ոսկի նուիրած է։

⁂ Հետևեալ նուիրատուութիւնները եղած են Զինոբ էֆ. Ֆէնէրճեանի մահուան առթիւ. Տիկին Վասիլուհի Ն. Գարակէօզեան և զաւակունք 5, Տէր և Տիկին Արշակ Գարակէօզեան 2, Տէր և Տիկին Միհրան Գարակէօզեան (ի Նիւ Եորք) 2, Օննիկ էֆ. Գարակէօզեան 2, Տէր և Տիկին Մեսրոպ Ֆէնէրճեան 1, Տէր և Տիկին Սիմոն Գայսէրլեան 2, Տէր և Տիկին Խաչիկ Շահպազ 1, Տիկին Վերժին Ֆնտքլեան 1 օսմ. ոսկի։

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐԻ երիտասարդութիւնն ալ, Եէնի Մահալէցի կարգ մը ազգայիններու նախաձեռնութեամբ, որոշած է իրենց թաղին երբեմնի քարոզիչ, Ամեն. Տ. Մատթէոս Արքեպս. Իզմիրլեանի Պոլիս վերադարձին առթիւ, մասնաւոր շոգենաւով պատուիրակութիւն մը ընդառաջ ղրկել։

ԽԱՍԳԻՒՂԻ Ս. Ներսէսեան վարժարանին համար վկայեալ դաստիարակ ուսուցիչ մը պէտք կայ։ Դիմել ամէն առաւօտ մինչև ժամը 3, Խասգիւղի Թաղ. Խորհրդարանը։

ԱԼԷՄՏԱՂԻԻ համար ձայնաւոր վարժապետ մը կ'ուզուի որ միևնոյն ատեն կող-դասատու ալ ըլլայ։

ՈՐԲԱՆՈՑԻ ՆՈՐ ՏԵՍՈՒՉԸ

Ս. Յակոբայ Ազգ. Որբանոցի տեսչութիւնը որ բաց մնացած էր տիրացու-խաղճուկի մը պաշտօնանկութիւնով, յանձնուած է ծանօթ ուսուցիչ Միսաք էֆ. Սուրեանի։ Այս առթիւ հարկ եղած բանակցութիւնները կատարուեցան և Դուրեան Սրբազան երէկ պաշտօնագրով մը հաստատեց այս անուանումը, գնահատելով նոր տեսուչին ձիրքերը զոր մօտէն կը ճանչնայ։

Որբանոցը արդէն բաւական ժամանակէ ի վեր ենթարկուած էր աստիճանական քայքայման վիճակի մը, քանի որ զօրաւոր և կարող ձեռք մը չէր առած անոր ղեկը, կամ աւելի ճիշդը Խնամակալութիւնը և Հոգաբարձութիւնը մէկ կողմէն ու Հիւանդանոցի Տնօրէնութիւնը միւս կողմէն, չկրցած էին Որբանոցի ուսումնական կազմակերպութիւնը, և այսպէս գաւառներէն ու Պոլսէն այդ յարկին տակ ապաւինած անտէր անտիրական որբուկներն էին որ կը տուժէին թէ՛ բարոյապէս և թէ մտաւորապէս։

Հիմա որ նոր տեսուչ Սուրեան էֆ. գործի գլուխ կ'անցնի, իր առջև բաւական դժուարին գործ մը ունի թէ կազմակերպական և թէ ուսումնական տեսակէտով։ Իր ջանքը դժուար պիտի ըլլայ։ Կամք և սիրտ պէտք է միանան որբանոցի մը վարչութեան համար եւ յուսալից ենք թէ Սուրեան պիտի ունենայ այդ կամքն ու սիրտը, քանի որ ինք երիտասարդ տարր մըն է, և հիմա ժամանակը նոր տարրինն է։

Սուրեան ինք ալ մեծ աշխուժով ու փափաքով կը մտնէ գործի մէջ և յուսալից ու մաղթող ենք որ արդիւնաւորութեան գետին մը պիտի ձգէ իր ետին։

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԷՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կիրակի օր, Կեդր. վարժարանի ամփիթատրոնին մէջ գումարուեցաւ, Հայ վաճառական պաշտօնեաներու ակումբը, առաւել բազմութեան մը ներկայութեան։ Թեր ու դէմ կարծիքներու փոխանակութիւններէ վերջ, խնդիր եղաւ որ պէտք է՞ զատէն հայ պաշտօնէութեան ակումբ մը կազմակերպել, թէ ոչ միանալ պէտք է այն ակումբին որ նոյն նպատակով միջազգային ըլլալու հանգամանք մ'ունի։ Շատեր անջատման կողմը պաշտպանեցին, չատեր ալ անջատման և յետոյ կրկին միացման պէտքը չեչտեցին։ Որոշ եզրակացութեան մը յանգելու համար յարմար դատուեցաւ հին, փորձառու, պաշտօնեաներէ յանձնաժողով մը կազմել և խորհրդակցելով յարմարագոյնը տնօրինել։ Ուստի առժամեայ նախագահ անուանելով Լեւոն էֆ. Փափազեանը, պաշտօնապէս դիմում պիտի ըլլայ Յանձնաժողովոյ անդամներուն, յառաջիկայ կիրակի ժամը 3ին ներկայ գտնուելու միևնոյն վայրը։

ՀԱՐՑՈՒՄ ՄԸ

Պատուարժան Խմբագրութիւն
Մանզումէի Էֆքեար հայրենասէր թերթի

Տէր,

Ներուի մեզ պատուական թերթիդ միջոցաւ հարցում մը ուղղել մեր սիրեցեալ ազգին թէ ներկայ ազատութեան թուականին ինչո՞ւ համար զանց առնուեցաւ յիշատակութիւնն բարեյիշատակ Խորէն Նար պէյ, ազգասէր արքեպիսկոպոսի որ այնքան աշխատեցաւ, տանջեցաւ և չարչարուեցաւ ի նպաստ ազգային դատին։

Ա. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԱԹՈԼԻԿ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

Յուլիս 31ին գումարուած միթինկը նկատելով որ հանրութեան վստահութիւնը զեղծանող և տգեղ նկարագրի տէր անձինք դեռ պաշտօնի վրայ կը մնան, ու իրենց հաշիւներն ու բացերը գոցելու և կարգադրելու զբաղած են, այս մասին երկար յիշատակագիր մը կարդացուելով միաձայնութեամբ հետևեալ օրակարգը քուէարկուեցաւ։

Ա. Հինգ օր պայմանաժամ տալ կաթողիկոսարանի երեք գլխաւոր [illegible]ներուն. Թէրզիպաշիի, Արապեանի և Միւթէվէլլիի որ իրենց հաշուետետրերը նորակազմ մասնախումբին տալով մեկնին։

Բ. Երեք օր պայմանաժամ տալ երկու գլխաւոր ժողովրդապետներուն Պագչեանի և Գազըրեանի որք հրաժարելով հրաժարին։

Գ. Ս. Յակոբ խեղճուկ հիւանդանոցին լիազօր և խղճամիտ գոնդրոլ մը կարգել։ Այս նուիրական յարկը մեծապէս հարստահարուած է։

Դ. Մէկուսացնել իր կարգին անարժան Սէյեանին։ Պաշտօնապէս հրաժարեցնել անխիղճ Յովսէփ գործակատարը։

Ներկայ օրակարգս հրատարակուած օրէն կը սկսի մեր պայմանաժամը. հակառակ պարագային հասարակութիւնը պիտի ստիպուի յանուն սահմանադրութեան բոլոր միջոցներով քալեցնել իր արդար պահանջումները։

Մեր մասնաւոր քննիչներուն հաւաստի աղբիւրէ քաղած լուրերուն համեմատ, վերոյիշեալ անձերը կը ջանան երկպառակութիւն ձգել, և կողմնակցութիւն չահիլ իրենց ապօրէն ընթացքը չարունակելու համար։ Հասարակութեան ընտրած և Կ.-Պատրիարքէն վաւերացուած մասնախումբը պիտի չարունակէ իր պաշտօնը, և իր կնքոյն տակ պիտի առնու վերոյիշեալ զեղծ ու հայկատակ տեսուչները։

Հայ Կաթոլիկ հասարակութեան ձայնը։
Բերա Սագզ Աղաճ թիւ 84

ԵՏ ԱՌՆՈՒԱԾ ԿԱԼՈՒԱԾԸ

Գումգաբուի դրսի եկեղեցապատկան գետնին մը մէկ կարևոր մասին Էմին էֆ. անուն ստորին արարածի մը կողմէ երեք տարի առաջ յափշտակուած և դատի տակ ըլլալը գրած էինք անցած չաբթու։ Երէկ կարգ մը թաղեցիներ դիմում ընելով տեղւոյն Թաղ. Խորհուրդին պահանջեցին որ այդ Էմինի (որ մեռած էր վերջերս) տղան կանչուի և բացատրութիւն ուղղուի թէ պիտի դարձնէ՞ հօրը գրաւած մասը։ Թաղ. Խորհուրդը անմիջապէս կանչել տուաւ յիշեալին տղան, Ալին, ստորին մը հօրը պէս որ խոստացաւ անմիջապէս քակել հօրը կողմէ անիրաւօրէն գրաւուած գետնին որմափակը։ Ցաւալի է ըսել որ երբ Թաղ. Խորհուրդին անդամները ու կարգ մը թաղեցիներ միասին գետինը մտան, այդ ստորին մարդը սկսաւ դարձեալ անտեղի առարկութիւններով փախուստի ճամբաներ փնտռել և ժամանակ չահիլ. ամէն բանաւոր առաջարկ, ամէն մեղմ դիմում օգուտ չըներ, սար վրայ թաղեցիք, ստիպուած, անմիջապէս որմափակին փաթտուեցան և վայրկենական կերպով վար առին զայն, փրկելով այս կերպով աղքատիկ եկեղեցիին արդար սեփականութիւնը, որուն համար ասկէ առաջ Թաղ. Խորհուրդը մեծ ճիգեր ընելու ստիպուած, և ահագին ծախք ըրած էր։ Զարմանալի է որ հանրային իրաւունք մը անիրաւօրէն կորզող այդ անիրաւ Էմինի զաւակները, փոխանակ գոհ ըլլալու որ սման ազատեցան և անպատիժ մնացին իրենց վատ յափշտակութեան գործէն, ամէն մեզի վրայ եկեր արդարութեան, հաւասարութեան, եղբայրութեան օրէնքն ալ քննադատելու կը համարձակին։ Այդ օրերը անցա՛ն ալ, միամիտնե՛ր։

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆԻՆՏԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ցաւելով կը տեսնենք որ ազատութիւնը սխալ հասկցուած է հայ ժողովուրդին մեծ մասին կողմէ։ Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան հրաժարումովը Հիւանդանոցը վարելու գործը յանձնուած է Նշան էֆէնտի Ղուկասեանի։ Իրեն խորհրդական ընտրած է Հիւանդանոցի ուսանողները որոնց մէջ չեն պակսիր ազնիւ և տաղանդաւոր երիտասարդներ։ Նշան էֆ. Ղուկասեան, կը լսենք թէ փոխանակ չափաւորելու այդ եռանդոտ ուսանողներուն երիտասարդական եռանդը, զանոնք կը գրգռէ իրեն անհաճոյ այլ և այլ պաշտօնեաներու դէմ, կատարեալ ազատութիւն տալով անոնց թէ «ուզած պաշտօնեանիդ հանեցէք», և այսպէս, ուսանողները ոտքի [illegible] որբանոցը երկմալով Օր. Ե. Պօղոսեանի և Օր. Հայկանոյշ Յարութիւնեանի հրաժարումը պահանջեր են։ Բնականաբար իրենց այդ տղայական պահանջը ո և է հետևանք չունենար, որովհետև Օր. Պօղոսեան արդէն երկու ամիսէ ի վեր

[illegible]

ԱԶԳ. ԹԱՏՐՈՆ

[illegible] Գաւէի «Օսքար»ը ֆրանսերէն պիտի արտասանէ։ Փոնսոսեանի «Թէկնածուները» պիտի ներկայացուի ամբողջութեամբ Ենովք Շահէնի և Շահէն Ցովհաննէսեանի կողմէ։ Աշոտ Մատթէոսեանց Թուրքերէն «Քին»էն մենախօսութիւն մը և Մնակեան թատերախումբը Թուրք. զաւեշտ մը պիտի ներկայացնէ։ Ասկէ զատ հայ. և թուրք. քանախօսութիւններ պիտի արտասանուին ծանօթ գրողներու կողմէ։

Անհաւասիկ յայտագիր մը որ կը խոստանայ։ Ցուսալի է որ Գաւրգիւզէլ լաւ ընդունելութիւն մը կ'ընէ։ Գիները չափաւոր են, Ա. կարգ 5, Բ. կարգ 10 ղրշ.։

ՁԵԿՈՅՑ

Արամ Անտոնեան, իր զբաղումներուն առատութեան պատճառաւ, հրաժարած է Մանզումէի խմբագրութենէն։

"ԿԱՎՈՒՇ,,
10 ՓԱՐԱ՝ 10 ՓԱՐԱ՝
ԱՅՍՕՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՒ

ՆԵՐՔԻՆ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԹՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳ

Երէկ ամբողջ Պոլիս ոտքի վրայ էր։ Պատերազմական նոր Նախարար Րէճէպ փաշայի տասն․ թիք և տխուր մահը ցնցեց համայն Օսմանցիները և մանաւանդ զինուորականութիւնը։ Ցուզումը և ցաւը ընդհանուր էր, որովհետեւ տարաբաղդ զօրականը հազիւ երկար տարագրումէ մը վերադարձած և գործի գլուխ անցած, երբ ազգը իր վրայ մեծամեծ յոյսեր դրած էր, ահա ան կը թաղուէր յաւիտենապէս։ Լրագիրները էջերով և սև գիծերով հրատարակուեցաւ առաջին անգամ ըլլալով. և կատարուեցաւ աննախընթաց ազգային յուղարկաւորութիւն մը։

Համազգային հոյակապ սուգի արտայայտութեանց մէջ երէկ մեծաշուք հանդէսով կատարուեցաւ յուղարկաւորութեան մեծաշուք հանդէսը։ պատերազմ. պաշտօնատան առաջին հրապարակը լեցուած էր բազմաթիւ բարձրաստիճան զօրավարներով, սպաներով, զինուորներով և միջազգային երկսեռ բազմութիւնով։ Իսկ Սուլթան Պայազիտի հրապարակէն մինչեւ Սուլթան Մահմուտի դամբարանը տանող ճամբուն երկայնութիւնը, իր քովընտի փողոցներով լ'ցուած էր այնքան հոծ բազմութեամբ մը, որ ամէն մարդ կեցած տեղէն քայլ մը իսկ չէր կրնար առնել։ Անթիւ անհամար կառքեր, խանութներուն մէջ բազմաթիւ երկսեռ հանդիսատեսներ, գրաւած էին ամբողջ ճամբուն երկայնութիւնը։ Նոյնպէս ճամբուն վրայ գտնուած բոլոր պետական պաշտօնատուները, մասնաւորներու բնակարանները լեցուած էին հանդիսատեսներու բազմութեամբ։

Ու հակառակ այսքան ծովանման բազմութեան, կանոնաւոր կերպով կատարուեցան ամէն կարգադրութիւններ, որոնց հսկողութիւնը յանձնուած էր առաջին զօրաբանակի հրամատարին։ Թափորին ամբողջ երկայնութեանը երկու կարգի վրայ շարուած էին Սիւլէյմանիէի Կայս. զօրանոցին բոլոր զինուորները, որոնք ի նշան սգոյ իրենց հրացաններու գլուխները դէպի վար բռնած էին։ Թափորին առջեւէն կ'երթային քսան և հինգ կարգի վրայ շարուած վեցական նիզակաւոր ձիաւորներ, որոնց նիզակներուն կապուած էին կարմիր դրօշակներ։ Ասոնց կը հետեւէին բազմաթիւ խւլէմաներու և իմամներու երկու խումբեր, որոնք մեռելական աղօթքներ կ'երգէին, և տէվրիշներու ստուար բազմութիւն մը՝ որ նոյնպէս իր կարգին կ'երգէր մեռելական տխրանուագ երգեր։

Ցուղարկաւորներու ընտրեալ հոծ բազմութիւն մը, որ կը բաղկանար օսմ. պետական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններէ և օտար տէրութեանց և ազգերու ներկայացուցիչներէ, պաշարուած էր հրացանակիր զինուորներու շղթայներով, ամէնքն ալ իրենց պաշտօնական համազգեստները հագած և պատուանշաններով կուրծքերնին զարդարած կը հետեւէին երգեցիկ խումբերուն։ Ցուղարկաւորներու ետեւէն կարգ մը բարձրաստիճան սպաներ ձեռամբարձ կը կրէին հսկայ ծաղկեփունջ մը, որ կը ձեւացնէր օսմանեան դրօշին խորհրդանիշը մահիկ մը իր ծոցին մէջ գրկած աստղ մը և զարդարուած կարմիր ու ճերմակ ժանեակներով, որոնց վրայ ոսկեզօծ գեղեցիկ վերտառութիւններ նշանակուած էին։ Ծաղկեպսակին անմիջապէս ետեւէն դարձեալ կը յառաջանար երգեցիկ ճէյխերու խմբակ մը որ մեռելական տխրանուագ մեղեդիներ կ'երգէր։ Ու այդ խմբակին ետեւէն բազմաթիւ սպաներ ձեռամբարձ կը կրէին հանգուցեալին դագաղը, ծածկուած սև ասուիով մը որուն վրայ ճերմակ մետաքսով բանուած էին աղօթքներ։ Դագաղին անմիջապէս առջեւէն թափորին կը հետեւէին իբր յուղարկաւոր Եգիպտոսի Խտիվը Բարձր. Ապպաս Հիլմի փաշա, Շէյխ-իւլ-Իսլամ էֆէնտին, բոլոր նախարարները, դեսպաններէն ոմանք, և մէկ քանի դեսպանատանց առաջին թարգմանները, զինուորական և քաղաքային բարձրաստիճան փաշաներ. ի դիմաց Հայոց պատրիարքական Տեղապահին Տ. Գնէլ Ծ. վրդ. Գալէմքեարեան վեղարաւոր, և օտար ազգերու կրօնական և աշխարհական ներկայացուցիչներ, բոլոր պետական պաշտօնատուներու պաշտօնեաները։ Նոյնպէս զինուորական և քաղաքային կարգ մը վարժարաններու ուսանողութիւններէն պատգամաւորութիւններ իբր սգակիր թափորին կը հետեւէին։ Հանգուցեալին դագաղը որ ժամը ճիշտ 7 ու կէսին դուրս հանուած էր պատերազմական պաշտօնատունէն, հազիւ մէկ ժամէն հասաւ Սուլթան Մահմուտի թիւրպէին յարակից գերեզմանատունը, ուր ամփոփուեցաւ տարաբաղդ Րէճէպ փաշայի մարմինը։

Երբ դագաղը գերեզմանատան մօտ հասաւ, թափորին հետեւող զինուորները գերեզմանատան դրան առջեւ երկու կարգի վրայ շարուած զինուորական բարեւ կեցան, մինչեւ որ պաշտօնական ամբողջ թափորը գերեզմանատուն մտաւ։ Մեռելաթաղի արարողութիւնը մինչեւ որ կատարուեցաւ ներկայ ժողովրդեան բազմութիւնը խռնուած էր ամբողջ Տիվան Եօլուի պողոտային վրայ, ուր իրարու յաջորդ երկու քայլ առնելն իսկ անկարելի դարձած էր։ Թրամվէյի գիծը՝ Սուլթան Պայազիտէն մինչեւ Տիվան Եօլու ամէն հասակէ, սեռէ ու ազգէ բազմութեամբ լեցուն ըլլալուն պատճառաւ, 2–3 ժամու չափ ընդհատուեցաւ թրամվէյներու երթեւեկը։ Ի նշան սգոյ ինչպէս շատ մը Թուրք, Հայ և Ցոյն վաճառատուններ գոցուած էին, նոյնպէս գոցուած էին Մեծ Շուկայի ամէն մասերը, և նոյն կողմի բոլոր վաճառատուները։

⁂ Պալատան Ա. քարտուղար Ճէվատ պէյ հեռագիր մը ուղղելով յայտնեց թէ Կայսրը մեծապէս ցաւած է Րէճէպ փաշայի մահուան վրայ, և կը հրամայէ որ թաղումը կատարուի Սուլթան Մահմուտի թիւրպէին մէջ։ Կազէքա կ'ըսէ որ թէև Կայսեր հրամանին հնազանդիլ պարտք մըն է, բայց Րէճէպ փաշայի նման անձի մը թաղումը Սուլթան Մահմուտի թիւրպէին մէջ, յարմար չէ, վասն զի այնտեղ թաղուած են նաև անարժան մարդիկ. փափաքելի է որ Րէճէպ փաշա թաղուի Օսման փաշայի մօտ. Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ Խանի թիւրպէին յարակից գերեզմանատան մէջ։

⁂ Րէճէպ փաշայի կինը Լութֆիէ հանըմ նամակ մ'ուղղելով Կազէքայի խմբագրութեան, կ'ըսէ. — «Ազգին, Պետութեան և զինուորականութ'եան մատուցած ծառայութեանը ի վարձատրութիւն, կը խնդրեմ որ պատերազմական պաշտօնատան առջեւ տարածուող հրապարակին ճիշդ մէջտեղը թաղուի, որպէս զի ամէն վայրկեան իր հոգին ցնծայ սիրահարի մը նման իր սիրած զէնքի, սուինի ձայներովը։ Ասկէց զատ. երբ այս կարգի անձնաւորութիւններ այսկերպով յանկարծ կը մեռնին, բժշկական քննութիւն մը հարկ ըլլալուն, կը խնդրեմ որ հանգուցեալին դիակը բժշկական վստահելի մարմնոյ մը կողմէ քննուի։»

Մանրամասն դիազննութիւն մը կատարուեցաւ։

ՖՈՒԱՏ ՓԱՇԱ ԵՒ ԻՐ ՊՈԼԻՍ ԳԱԼԸ

Պոլսէն կը հեռագրեն գերմանական թերթերու թէ Եըլտըզի պալատէն Վեհապետին կողմէ հեռագրով արգիլուեր է Ֆուատ փաշային Պոլիս գալը։ Եըլտըզի կամքին հակառակ է, կ'ըսէ գերման թերթը։

ՕՍՄ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիական թերթերը կ'ըսեն թէ միջազգային տեսակէտով Թուրքիոյ մէջ կառավարական դրութեան արմատական փոփոխութիւնը շատ մեծ հետեւանքներ պիտի ունենայ։ Հնդկաստան, Եգիպտոս, Կրէտէ և Պալքանեան երկիրները ամէնքն ալ պիտի զգան Թուրք յեղափոխութեան արդիւնքները։ Առնենք Կրէտէն, զոր օրինակ։ Կասկածելի է որ Տէրութիւնք հիմա կարենան պարպել այդ կղզին։ Պուլկարիա և Սերպիա եղածներէն գոհ չեն, որովհետեւ այլեւս չեն կրնար պղտոր ջուրի մէջ որսալ, Ցունաստան փոփոխութենէն գոհ ըլլալ կը թուի, բայց Ցոյներուն ճշմարիտ զգացումը դժուար է իմանալ։ Ծանօթ է անոնց ծածկամիտ և ձեռքի տակէ գործող եպերելի վարմունքը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

Էխօ տը Բարիի Պերլինի թղթակիցը կը գրէ.

Գերմանիա անհաճոյ տպաւորութ. մը տակ արթնցաւ։ Գաղտնօրէն քսան տարիէ ի վեր իր կերտած շէնքը կը սպառնայ փլչիլ։

Պաղտիւի րէժիմին հետ գերման ժողովրդականութիւնը փճացաւ, կամ գէթ ժամանակի մը համար իր տեղը թողուց, Անգլիոյ հանդէպ անկեղծ և բուռն համակրական զգացումի մը։

Հակագերման մէկ քանի ցոյցերը չեն որ այնքան յուզում պատճառած են Պերլինի մէջ, այլ Անգլիոյ դեսպանին եղած փայլուն և յաղթական ընդունելութիւնն է որ մատը վէրքին վրայ դրաւ.

Հասկնալու համար թէ Գերմանիա ո՛րքան բարձրէն կ'իյնայ, պէտք է յիշել Բրօֆ. Շիմանի և Բրօֆ. Տէլպրիւքի կողմէ յայտնուած քաղաքական տեսութիւնը։ «Վիլհէլմ Բ.ի թագաւորութեան մեծագոյն գաղափարը ըսած է Պ. Տէլպրիւք, Իսլամութեան պաշտպանումն է Գերմանիոյ կողմէ»։

Գերմանիա այդ քաղաքական խնամակալութիւնը տնտեսագիտական շահագործում կը հասկնար։

Բրօֆ. Շիման, նուազ մտացի, կը սպառնար և մարգարէութիւններ կ'ընէր։ Իր վառ երեւակայութիւնը ամբողջ Իսլամութիւնը Ֆրանսայի և Անգլիոյ դէմ վառուած կը տեսնար պարզապէս Գերմանիոյ շէյթին համար։

Պատրանաթափութիւնը դառն է, անկումը խոր և Գերմանիա հասկցաւ օր առաջ թէ երէկուան յաղթականներուն հանդէպ պէտք էր որոշում մը տալ։ Կայսրը իր սովորական հեռագիրը ղրկեց. որ առաջին անգամ ըլլալով ամէնէն ետքը հասաւ. և Պոլսոյ դեսպանին փոխանորդ ֆոն Բիտէրլէն Վէխթէր խելացիութիւնը ունեցաւ ինք իր կողմէն շնորհաւորելու Սուլթանը։

Սակայն անիրաւ և անճիշդ պիտի ըլլար ենթադրել թէ Գերմանիա նախ Ժէօն-Թիւրքերուն հակառակ գտնուեցաւ. ան միայն մեծապէս սխալեցաւ շարժումին կարեւորութեան և անոր նշանակութեան վրայ։

Նախ և առաջ կարծեց թէ ասիկա Սուլթանին հանճարեղ մէկ խաղն էր, որով կեղծ ազատամբութիւններ գըռելով բարենորոգութիւնները մէկ կողմ նետէր պիտի, Գերմանիա կը սպասէր որ Թուրք բանակը, զոր իր աւատական բանակին վրայ կը չափէր, անհաշտ ազգայնականութիւն մը պահէր։

Իր յոյսը ի դերեւ ելաւ, և Գերմանիա հիմա համբերութեամբ իրերու ընթացքը կը դիտէ։

Բայց ի՜նչ յուսախաբութիւն... Այդ բանակը զոր կերպով մը իր ծառան կը կարծէր, զուարթօրէն դէպի ազատ երկիրներուն կը դարձնէ երեսը, այն սպաները զորս գերմանասէր լարուած մեքենաներ կը կարծէր, կը պահանջեն որ գերմանացի պաշտօնեաները տեղերնին ղրկուին և իրենց անգլիասէր զգացումները բացէ ի բաց կը յայտնեն։

Աւելցնենք նաև թէ քաղաքական ծրագիրին հետ, երկար ատենէ ի վեր խորհուած տնտեսական ծրագիրն ալ ջուրը կ'իյնայ։ Թուրքիոյ անարգիլք տկարութիւնն էր պատճառ Գերմանիոյ պաշտպանութեան Եւրոպայի դէմ, և ի փոխարէն այդ պաշտպանութեան տնտեսական մենաշնորհներու երբեմն կը սպասէին և հոգեվարք դարձուցած էին յօգուտ գերման դրամատէրներու։

Այս պահուս, հետեւաբար, «Վիլհէլմ Բ.ի թագաւորութեան մեծագոյն խորհուրդը» աւելայծ լապտերի մը կը նմանի։ Ասկէ չի հետեւիր թէ Գերմանիա պատերազմի դաշտէն կը հեռանայ, ան դեռ պատերազմը շահելու յոյսեր ունի, բացարձակ միապետական Սուլթանին օժանդակելէ ետք, ազատական Սուլթանին ուժ պիտի տայ, և առանց միջամտելու Թուրքիոյ ներքին գործերուն, որոնք շատ մեծ կարեւորութիւն ունին, ան պիտի ջանայ երկրորդական միջոցներու դիմել։

Այսպէս Թուրքիոյ համար գերման խաչալն է Խորհրդարան մը որ ո՛չ զօրութիւն ո՛չ ազդեցութիւն ունի, ինչպէս Րայխսդակը, սահմանական հսկողութեամբ մղուած ազատութիւն մը, սահմանադրական երեւոյթներու տակ ծպտուած և երկաասարդացած միապետութիւն մը, մէկ բառով կէս լոյս կէս մութ բան մը ուր, ժողովուրդը իրաւունքներ ունենալ կը կարծէ, ուր վեհապետը դէպ ի «աւետեաց երկիրը» կ'առաջնորդէ իր ժողովուրդը։

Մարդկային սխալ ակնարկով, հաւանական է որ այս խաչալը յաղթանակէ, որ թերեւս լաւագոյն վիճակն է չորս դարերու բռնակալութեան տակ ճնշուած ժողովուրդի մը համար, որ կը սիրէ ազատութիւնը սակայն զայն գործածել չգիտեր։ Բայց Պ. Շիմանի և իր բարեկամներուն կրած դառն յուսախաբութեան վաղայաջորդ օրը, վտանգաւոր է մարգարէութիւններ ընել։ Թուրք ժողովուրդը ութը օրէ ի վեր այնքան անակնկալներ առթեց մեզի որ չափազանցութիւն պիտի ըլլար իր արթնելեան դատողութիւնը, թերեւս մակերեւոյթային, բաղդատել բրուսիական ժողովուրդին արեւմտեան ծուլութեան հետ որ վաթսուն տարիէ ի վեր ընդհանուր քուէարկութեան իրաւունք կը պահանջէ կատաղի բառերով և հրեշտակային համբերութեամբ մը։

ԺԷՕՆ-ԹԻՒՐՔԵՐՈՒՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսէն կը հեռագրեն Ն. Ֆ. Բրէսէի թէ Ժէօն-Թիւրք սպաներ կը յայտարարեն որ ձեռք բերուածը ասկաւ իրն ամուր բան մը չէ և թէ հետեւաբար իրենք չեն կրնար դադրեցնել իրենց գործունէութիւնը։

ՃԱՄԲՈՒԱԾ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐՆԵՐՈՒՆ ԹՈՇԱԿՆԵՐԸ

Օսմ. քոմիթէին և նախարարաց խորհուրդին փաւ աքին համաձայն ճամբուած պաշտօնեաները հանգստեան թոշակ մը պիտի ստանան գոնէ մինչեւ Բարլամէնթին բացումը։ Ասոր համար 200,000 անգլ. ոսկիի փոխառութիւն մը պիտի կատարուի։

ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՎՃԻՌԸ

Ն. Ֆ. Բրէսէ կ'ըսէ թէ Վալօնայի գայմագամը կեղր. Կոմիթէին կողմէ մահուան դատապարտուեցաւ բայց տեղական քոմիթէին կողմէ ներուեցաւ։

ԻԶՄԻՏԻ ՉՈՒԽԱՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ.— Իզմիտէն, Օվաճըգէն, Արսլանպէկէն և Գարտըգակէն գրուած նամակներ կը խնդրեն որ պատերազմական նախարարութիւնը բարեհաճի կրկին բանալ Իզմիտի չուխայի Կայսերական գործարանը, զոր ո՛վ գիտէ ինչ պատճառաւ գոցել տուած է իր նախորդը Րիզա փաշա։ Այդ գործարանը զինուորական պիտոյքներու հայթայթման մեծապէս կը նպաստէր, և ասկէց զատ շրջակայ գիւղերէն հազարաւոր գործաւորներ, մեծ մասամբ Հայ, կ'ապրէին և թագաւորին համար աղօթք կ'ընէին։ Երեք չորս տարիէ ի վեր գործարանը փակուած է և անոր հայթայթած պիտոյքները գերմ. գործարաններէ կը գնուին և հազարաւոր գործաւորներ գրեթէ անօթի ծարաւ մնացած են։ Արձագանգ ըլլալով այդ դէք գործաւորներուն, կը խնդրենք նախարարէն որ ժամ առաջ կարգադրութիւն մը ընէ և բանալ տայ չուխայի գործարանը։

ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԸ.— Տեղական թերթերու և հեռագրական բոլոր գործակալութեանց պետական վարկերը ջնջուեցան։

ՊՈԼՍՈՅ ՌՈՒՍ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԸ, Մ. Նէլիտով, ռուս թղթակցի մը ըսեր է որ չի կարծեր թէ Սահմանադրութիւնը կարենայ ետ առնուիլ։ Ժէօն-Թիւրքերը աքանչելի կերպով կազմակերպուած են, և չպիտի ներեն ոև է հակազդեցութեան։ Սխալ է թէ Անգլիա ուժ տուած է Ժէօն-Թիւրքերուն։

ՏԷՐՍԻՄԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Տէրսիմի Քիւրտերը, ատենէ մը ի վեր կը յարձակէին Ակնի, Արապկիրի, Քէմախի և Զմշկածաքի վրայ։ Ֆերիտ Նէշէդ փաշայի հրամատարութեամբ 20 վաշտի չափ հետեւակազօրք և գունդ մը Համիտիէ հեծելազօրք ու թնդանօթ, չորս մասերու բաժնուելով, ղրկուեցան ապստամբ ցեղերուն դէմ։ Զինուորները՝ իրենց դէմ ելլող մանր մունր խումբերը ցրուելէ ետք, Գալիքան լերան առջեւ համախմբուեցան, ուր 8 ժամեան պատերազմէ մը ետք, փախչող ապստամբները հետապնդուեցան մինչեւ Սէնճիք լեռը և ի վերջոյ այլեւայլ ցեղերու պատկանող ապստամբները տեղատուեցան անձնատուր ըլլալ Թուրք զինուորներուն։ Ասոր վրայ մնացած ապստամբները նկատելով որ այլեւս չպիտի կարենան դիմադրել զինուորական ույժին, խումբ խումբ ցրուեցան և լեռները ապաստանեցան, մեծ զոհեր տալէ ետք։ Ընդամէնը 12 ցեղեր անձնատուր եղած են։ Մնացածներն ալ այսօրկա անձնատուր պիտի ըլլան։ Այս տարի այդ ապստամբներուն դէմ ուղղուած զինուորներուն համար միայն 40-50 հազար ոսկի ծախք եղած է։

ՑՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐԸ.— Աթէնքէն կը հեռագրեն առջի օրուան թիւով.— Մօնօթինէ կը տեղեկացնեն թէ Թուրք յանձնաժողով մը գնաց Մարիթօվ գաւառին գիւղերը, քննելու համար պուլկարներու կողմէ Ցոյներուն դէմ եղած կարգ մը բռնութիւնները։ Յանձնաժողովը մանրամասնօրէն քննելէ ետք համոզուեցաւ թէ Պուլկարներու արտունջները անհիմն են, և թէ հակառակ պուլկար քոմիթէներու խաղաղասիրական խօսքերուն, Պուլկար հրոսախումբ մը Նիքօլոյի հրամանին տակ, Ցոյն գիւղերը պաշարած և ստիպած է ժողովուրդը թողուլ իրենց նահապետական հաւատքը։ Այս հրոսախումբը ձերբակալուած է օսմ. ոստիկանութենէն և քննիչ յանձնաժողովէն։ Հրոսակապետին քովէն գտնուեցաւ նամակ մը որով քոմիթէն իրեն կը հրամայէ Ցոյներուն դէմ գործելու։

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ յանձնաժողովը ջնջուեցաւ, քանի որ նախարարները պատասխանատու ըլլալով, անոր գոյութեան պէտք չի մնար։

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ համար թաղապետական շրջանակներէ թաղերու իմամներուն եղած զեկոյցները դժուարութիւն կը պատճառեն և կարգ մը թաղերու մէջ պատրաստուած տետրակները՝ թաղապետութիւններէն չեն ընդունուիր։ Թաղապետական շրջանակներու կողմէ իմամներու և մխթարներու եղած զեկոյցը սա՛ է. «Պոլիս, օրինաց սահմանին մէջ երեսփոխանի ընտրութեան ձեռնարկելու համար նախ և առաջ թաղապետական ժողովները՝ ժողովրդեան կողմէ ընտրեալ անձերէ պիտի կազմուին. և ասոր համար ամէն թաղէ 25 տարեկանը լրացուցած, տարեկան 100 ղրշ. տուրք տուող, և ո՛ և է եղեռնով կամ ոճիրով չամբաստանուած կամ չդատապարտուած Օսմ. հպատակ անձերն իրաւունք ունենալով ընտրելու, ատոնց մէկ տետրակը պիտի պատրաստուի և ատոնց մէջ եթէ իմամներ և մուխթարներ գտնուին, ընտրական ժողով կազմուելու համար երկերկու հոգի ընտրուելով, անունները պիտի ծանուցուին թաղապետական շրջանակներու»։ Այս զեկոյցը շատ թերի և սխալ է, կ'ըսէ Իգտամ։ Նոյն իսկ այս թերին է որ այդ դժուարութեան պատճառ եղած է։ Կ. Պոլսոյ թաղապետական օրէնքին 40 և 41րդ յօդուածներուն համաձայն, ընտրողները տարեկան 100 ղրշ. տուրք պէտք է որ տան և 25 տարին լրացուցած ըլլան, իսկ ընտրողներն 30 տարեկանը լրացուցած և տարեկան 250 ղրշ.ի տուրքպէտք է տան։

Այս պարագային թաղապետական շրջանակներու կողմէ եղած զեկոյցը բացատրութեան կը կարօտի։ Ասկէ զատ թաղի մը մէջ եթէ 250 ղրշ. տուրք տուող մը չգտնուի, կը հարցուի, թէ այդ թաղին ժողովուրդն ի՞նչ պիտի ընէ։ Օրէնքին համաձայն պէտք եղած յատկութիւններն ունեցող ընտրելի մը եթէ չգտնուի, ընտրողները նոյն շրջանակին մէջ ուրիշ թաղերու ժողովրդեան հետ միանալով, քուէ պէտք է որ տան։ Թաղապետական շրջանակներն այս կէտին վրայէն լռութեամբ կ'անցնին, մինչ ընդհակառակն պէտք է որ հարկ եղած բացատրութիւնը տրուի իմամներու և մխթարներու։ Երեսփոխանաց ընտրութիւններու ատեն ալ կրնայ ըլլալ որ այս կարգի վիճակներ երեւան գան. ուստի պէտք է որ այժմէն գործադրուի հարկ եղածը։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ մէջ հասարակ բոլոր նաւամատոյցներուն վրայ գտնուած տոմսակավաճառներուն կողմէ տարիներէ ի վեր ի գործ դրուած դրամական չարաշահութիւնները և անոնց հետեւանօք ուղեւորներու հանդէպ ունեցած կոպիտ ու անպարկեշտ ընթացքները, շատ անգամ թերթերու մէջ արձանագրուած և դժբախտաբար ամէն անգամ գրեթէ ապարդիւն մնացած էին։ Այս անգամ սակայն, Օսմ. Սահմանադրութեան տուած իրաւունքի անունով կարգ մը անձեր կը բողոքեն, մասնաւորաբար Ակիւտարի նաւամատոյցին յոյն տոմսակավաճառին դէմ, որ 1—2 օր առաջ սրբուած քառսունոց մը ուղեւորի մը տալ կը ջանար, 40նոց մը որ ինք բնաւ չպիտի ընդունէր, որովհետեւ անկէ աւելի լաւերն ալ ընդունելու շատ անգամ կը վարանի, և երբ ուղեւորը զայն չընդունելով ուրիշ ուղեւորի մը կողմէ տրուած 40նոցին հետ կը փոխանակէր, տոմսակավաճառը անամօթաբար «գող» կը պոռայ ուղեւորին երեսին։ Տեղն է հարցնելու թէ ո՞վ է գողը։ Տոմսակավաճառներէն ոմանք [illegible]

[illegible] ... ի քանի թէ.

ՏԻ ՄՕՆԱՐՔ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
(ԼԻՄԻԹԸՏ)
Կեդրոնատեղի՝ Պըլ Լէյն, Բէննըն Սդրիթ, Լոնտոն E.C.
Դրամագլուխ 100,000 Անգլ. ոսկի

Լոնտոն, 13 Յուլիս 1908.

Տէ՛ր,

[illegible] թէ Կ. Պոլսոյ մէջ Ընդհ. Գործակալութիւն մը հաստատած ենք բովանդակ Թուրքիոյ համար, որուն Տնօրէնութիւնն յանձնուած է Տիար ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆի որ լիազօր իրաւունք ունի մեր անուան ապահով ագրութիւններ կնքելու հրդեհի վտանգներու դէմ, բոլիսներ ստորագրելու և ամէն կարգի վնասներ և աղէտներ կարգադրելու։ Մեր ներկայացուցչին ընդարձակ յարաբերութիւններն և պատուաւորութիւնը զորս կը վայելէ, մեզ համար ապահով երաշխիք մ'են թէ պիտի ուզէք իրեն վստահիլ Ապահովագրութեանց ձեր հրամանները՝ որոնք մեծ խնամով պիտի գործադրուին։

Հաճեցէք ընդունիլ, Տէ՛ր, մեր մեծարանքի ողջոյնները։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ,

ՏԻ ՄՕՆԱՐՔ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
(ԼԻՄԻԹԸՏ)
ՀՐԴԵՀԻ ԲԱԺԻՆ
Կեդրոնատեղի ի Լոնտոն
Տի Մօնարք Պուիլտինկ, Պըլ Լէյն,
Բէննըն Սդրիթ
Դրամագլուխ 100,000 Անգլ. ոսկի

Թուրքիոյ համար ընդհ. Գործակալ
Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ
Ղալաթիա, Ապիտ խան Թ. 39
Կ. Պոլիս

Կ. Պոլիս, 13 Յուլիս 1908.

Տէ՛ր,

Ներկայ շրջաբերականս հրապարակելով, պատիւ ունիմ ծանուցանելու ձեզ թէ ընդհ. Գործակալ անուանուած եմ բովանդակ Թուրքիոյ համար։

«ՄՕՆԱՐՔ» ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ (Լիմիդըտ) ԼՈՆՏՈՆԻ, լիազօր իրաւասութեամբ՝ իրեն անունով ապահովագրութիւններ կնքելու հրդեհի վտանգներու դէմ, բոլիսներ ստորագրելու, և կարգադրելու բոլոր աղէտներն ու վնասները։ Կը յուսամ յուսալ թէ պիտի ուզէք ձեր վստահութիւնը շնորհել ինձ, և ինձ վերապահել ապահովագրութեանց հրամաններու մէկ մասն որոց համար լաւագոյն խնամքներ պիտի ունենամ։

Հաճեցէ՛ք ընդունիլ, Տէ՛ր, մեր մեծարանքի ողջոյնները։

Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ
Ընդհ. գործակալ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ՏՈՄԱՐ

Այս միջոցներուն Պոլսոյ տպարանատէրներէն ոմանք թէ՛ նամակով և թէ բարեկամներու միջոցով կը փափագին տեղեկանալ թէ հայերէն և տաճկերէն որքա՞ն պատրաստ գիրք ունիմ ու ի՞նչ գներով կրնամ տալ զանոնք, ևայլն։

Հետեւաբար, կը փութամ ծանուցանել յարգոյ տպարանատէրներուն թէ արդէն պատրաստ ունեցած հայերէն և տաճկերէն գիրքերու մեծ մասն սպառած ըլլալով, սկսած եմ զանոնք հետզհետէ ձուլել։ Գիներու և պայմաններու մասին կրնան ուղղակի ինձ դիմել։

Ֆիլիպէ ՍԱԿՈՒԲ ՏԵՐՈՆԵԱՆ
(Պուլկարիա)

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

4/17 Օգոս. 1908

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ՔՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ տասուօտ բացուեցաւ	Օ.Ո.	102 13
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	102 02
Երէկուան էն բարձր գինը	»	102 15
» էն վար գինը	»	102.

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ տասուօտ բացուեցաւ	Ֆր.	172 37
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	171 75
Երէկուան էն բարձր գինը	»	172 50
» էն վար գինը	»	171.75

"ՄԱՆԶՈՒՄԷ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ՑԱՒԻՆ ՏՈՒՆԸ

(ԹԱՆՏԱՐԿԵԱԼԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ)

Զգեստնիս կը փերթեն, ծրար մը կ'ընեն, կ'առնեն թեւին տակ, անապին բանալիով մը երկաթէ դուռը կը բանայ և ես որ սարսափած կեցեր եմ դրանն առջեւ, մէկ բռունցքի հարուածով մը կը հրէ ներս ու վայրկենաբար դուռը վրայէս կը կղպէ: Ահ, Աստուած իմ, մաղերս կը ցցուին ատ վայրկեաններս միտքս գալուն, մ'ի, մահը, մահը շատ անուշներ կանչեցի այդ չորս պատերուն մէջ, մահը որ չողորմեցաւ ինծի տառապանքներուս շարքը կտրելու, վերջացնելու համար զանոնք»:

«Նկուղը, կամ աւելի ճիշդ գերեզմանը ուր մտայ, այնքան ցած է որ երբ ոտքի կենամ գլուխս կը զարնուի առաստաղին որ հող է, սենեակին տարածութիւնը մէկ մեթր քառակուսի է, ոտքիս տակ երկաթ կաւկառներու տակէն ջուրը կը հասի, աղտոտ կոյանոցի ջուր մը, ուրկէ սոսկալի հոտ մը կը տարածուի ամբողջ որջին մէջ, մուկերու ճղռտուքը կը լսեմ, ցո'ւրտ, անտանելի ցուրտ, կը դողամ, ակռաներս իրար կը զարնուին, եթէ օր մը հոս կենամ պիտի մեռնիմ, կը մտածեմ ինքնիրենս. բայց եղբայր հասկըցայ թէ մահը շատ դիւրին չէ մարդումը՝ որ տառապելու համար միայն ծընած է. Շարժելու, երերալու տեղ չի կայ, անտանելի ցաւ մը կ'առնէ փորս. պէտք ունիմ, ինչ պիտի ընեմ, չեմ կրնար դիմանալ, աղտեղութիւնը ու ծկկղանքը կը վազեն ծունկերէս վար և անհելի հոտ մը ամբողջ որջը կը լեցնէ...

«Որչափ մնացեր եմ, չեմ գիտեր, ո՛չ առաւօտն լոյսը, ո՛չ գիշերուան մութը չեն թափանցեր այս խորշին մէջ, չորս դին մութ, գերեզմանային խաւար, ուր թաղեր են զիս ողջ ողջ: Երբ աչքերս կը բանամ, մուկերը ահագին, խոշոր առնէտներ, մարմնիս վրայ կը խաղան. ձեռքիս տակէն մինծերուս վրայէն կը զգամ սահիլը անոնց լպրծուն մարմիններ. Շարժիլս հողերնին անգամ չէ առնիր, կը շարունակեն իրենց վազքը չորս կողմս: Անհուն յուսահատութիւն մը կուգայ վրաս, ջիղերս կը թուլնան և կը սկսիմ բարձրաձայն հեկեկանքով լալ, լալ, ակռաներս կրճտելով, փախչելով մինակս մը աւելի: Կանտնս կը կրթնցնեմ պատին, աչքերս կը զգամ որ իրենց ակնակապիճներուն մէջ կը դառնան, սիրտս խմիր մը կ'ըլլայ և անկէ անդին չեմ գիտեր...

Թ.

Շիրքէթը Խայրիէի Համիտիյէ նիզամնամէի ... ...

30 Թէմմուզ 324

ԾԻՀԱՆ ԻՏԱՒՉԻԽԱՆԷՍԻ
ՄԷՀՄԷՏ ԹԵՎՖԻԿ, ՀԱԳԳԸ, ՃԷՄԱԼ
ԵՒ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլիս, Եոր Բօսթանճէքին դիմացը Ֆէրուհ պէյ խանին մէջ, թիւ 14-16

Պատիւ ունինք ծանուցանել թէ ընկերութիւնս Օսմ. և օտար երկիրներէ ամէն տեսակ ապրանքներ կը ներածէ, հրապարակի գիներու մասին տեղեկութիւնը ռէֆէրանս կուտայ, ինչպէս նաև շարժուն և անշարժ կալուածներու վրայ փոխառութիւն և փոխատուութիւն կ'ընէ, կառավարական պաշտօնատուններուն հետ ամէն տեսակ գործառնութիւն կը կատարէ, կալուածներու առուծախի, և փոխանցումի ինչպէս նաև փոխանցումի գործառնութիւններ կ'ընէ, ամէն լեզուէ պաշտ. գրութիւններ կը պատրաստէ և վկայեալ փաստաթուղթերու մէջ որ ամէն տեսակ դատեր կը ստանձնէ: Շէնքերու շինութիւնը և յարդարումը կը ստանձնէ, գործ մեծանոյն խղճմտութեամբ և ուղղամտութեամբ կը կատարէ:

12—2

ՄՕՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սէդի	Նալդօզրիս
Մինիս	Էմէյսիս
Րափսիս	Պուգբրիս
Թէյպըր	Մօէրիս
Նարպօն	Ֆայէլի
Նավարին	Ֆարօս
	Թիպս

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են, նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին և կին ճամբորդներու համար տեսչուհի ունին:

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ սահմանափակ թուով ճամբորդներ կ'առնեն բայց տեսչուհի չունին:

Սղերլին

Կ. Պոլսէ Լիվըրբուլ Ա. կարգի գին է 15

» » Բ. » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ ...

24

Ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

31 ...

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ
ՆՈՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Կայս. կառավարութեան բարձր հովանիին տակ պատրաստուող գաղթականներու զետեղման ծախքին համար Երկրագործական Պանքային կողմէ կազմակերպուած վիճակահանութիւնը այսուհետեւ ամէն ամսոյ սկիզբը պիտի կատարուի: Պարգեւ չը շահող տոմսակներ ամբողջ տարի մը պիտի կրնան մասնակցիլ վիճակահանութեանց: Ամբողջ տոմսակներու արժէքին հարիւրին եօթանասուներինգը պարգեւներու և ամօրթիներու պիտի յատկացուի: Ուստի սոյն վիճակահանութիւնը հանրօգուտ կերպով բարեփոխուած է: Նոր կազմակերպութեամբ տոմսակներուն թիւը պիտի ըլլայ 250,000, և անոնցմէ 62,500 թիւ պարգեւ ու ամօրթի պիտի շահին: Ինչպէս կ'երեւի ստորեւ հրատարակուած յայտագրէն, մեծ պարգեւը 12,000 ոսկի է, և անկէ զատ՝ երկու, երեք, չորս, հինգ և վեց հազար ոսկիի նշանաւոր պարգեւներ ալ կան: Տոմսակները զանազան ստորաբաժանումներ ունին. ամբողջ, կէս, մէկ քառորդ և մէկ ութերորդ: Ամբողջ տոմսակին գին նշանակուած է օսմ. 2 ոսկի, կէսին՝ 1 օսմ. ոսկի, քառորդին՝ կէս օսմ. ոսկի և մէկ ութերորդին՝ մէկ քառորդ օսմ. ոսկի: Տոմսակ գնողներուն դիւրութիւն մը ըլլալու համար՝ կէս, քառորդ և մէկ ութերորդ տոմսակներուն մէկ մասը չորս թիրաժի յատուկ երեքական կտրոնի բաժնուած է: Ցիշեալ կտրոնաւոր տոմսակները՝ մէճիտիէն 19 ղրուշի հաշուով՝ կէս տոմսակներուն գինը 72 ղրուշ է, մէջ քառորդինը՝ 36 ղրուշ, իսկ մէկ ութերորդը՝ 18 ղրուշ: Երկրագործական Պանքայի կեդրոնատեղիէն և Կամուրջի գլուխը գտնուող մասնաճիւղէն մեծաքանակ տոմսակ գնողներուն հետեւեալ զեղչերը պիտի ըլլան. մէկ անգամէն 10 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %ին 7. մէկ տարուան ժամանակամիջոցին՝ 1001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %ին 8, 2001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %ին 9. 3001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %էն 10, և 10.001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %ին 12ը. 5երրորդ թիրաժը պիտի կատարուի 1324 Յուլիս 1ին, Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարութեան պաշտօնատան մէջ, ի ներկայութեան Պանքայի Վարչական Խորհուրդի անդամներուն, հաշուակալին և քննչական, հաշուակալութեանց Ատեանին և Օսմ. Կայս. Պանքայի կողմէ կարգուած պաշտօնեաներէ կազմուած մասնաւոր մարմնոյ մը:

1324 տարուան յատուկ Երկրագործական Պանքայի վիճակահանութեան յայտագիր

Ա. ԹԻՐԱԺ (Մարտի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգումար	Բ. ԹԻՐԱԺ (Ապրիլի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգումար	Գ. ԹԻՐԱԺ (Մայիսի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգումար
1	600000	600000	1	300000	300000	1	300000	300000
1	200000	200000	1	100000	100000	1	100000	100000
1	100000	100000	3	40000	120000	3	40000	120000
2	40000	80000	5	20000	100000	5	20000	100000
5	20000	100000	15	10000	150000	15	10000	150000
15	10000	150000	50	4000	200000	50	4000	200000
50	4000	200000	275	400	110000	275	400	110000
275	400	110000	3150	200	630000	3150	200	630000
3150	200	630000	3500		1710000	3500		1710000
3500		2170000						

Դ. ԹԻՐԱԺ (Յունիսի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100էն	Հմգմր.	Ե. ԹԻՐԱԺ (Յուլիսի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100էն	Հմգր.	Զ. ԹԻՐԱԺ (Օգոստոսի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100էն	Հմգմ.
1	300000	300000	1	300000	300000	1	400000	400000
11	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
5	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
3150	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
3500		1710000	3500		1710000	3500		1810000

Է. ԹԻՐԱԺ (Սեպտ.ի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100էն	Հմգմր.	Ը. ԹԻՐԱԺ (Հոկտ.ի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100էն	Հմգմր.	Թ. ԹԻՐԱԺ (Նոյեմ.ի սկիզբը) Հատ	ոսկին 100էն	Հմգմր.
1	400000	400000	1	400000	400000	1	400000	400000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
15	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
3150	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
3500		1810000	3500		1810000	3500		1810000

Ժ. ԹԻՐԱԺ (Դեկտ.ի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100էն	Հմգմր.	ԺԱ. ԹԻՐԱԺ (Յունվարի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100էն	Հմգմր.	ԺԲ. ԹԻՐԱԺ (Փետր.ի սկիզբը) Հատ	Ոսկին 100էն	Հմգմր.
1	500000	500000	1	600000	600000	1	1200000	1200000
1	200000	200000	1	200000	200000	1	500000	500000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	400000	400000
2	40000	80000	2	40000	80000	1	300000	300000
5	20000	100000	5	20000	100000	1	200000	200000
15	10000	150000	15	10000	150000	10	100000	1000000
50	4000	200000	50	4000	200000	20	40000	800000
3275	400	110000	275	400	110000	65	20000	1300000
150	200	630000	3150	200	630000	300	10000	3000000
3500		2070000	3500		2170000	750	4000	3000000
						1250	800	1000000
						21600	200	4320000
						24000		17020000

ՀԱՍՈՅԹ	Ոսկին 100էն	ՄԱԽՔ	Ոսկին 100էն
Իւրքանչիւրը երկու սոմ. ոսկիի արժէքով 250,000 տոմսակի հասոյթը	50,000,00	Շահող թիւերուն համար տրուելիք հարիւրին 75ը	37,510,000
		Գաղթականներու Յօն Նահանգին պատկանած հարիւրին 17ը	8,500.000
		Պէյիէ և վարչութեան ծախքերուն փոխարժէքը եղող հարիւրին 8ը	3,990.000
	50.000.000		50.000.000

«Արչափ կը նայիս ... (feuilleton continues)»

—Հանգիստ, լա՛ւ ես կը պատասխանէ այս անգամ խափիկը:

«Ամէն խօսք մահաւանդ այս վերջինը խոշոր հեգնանք մը կը թուի ինծի. ինչ, այսչափ չարչարելէն ետքը ...

... Ու անա նորէն սենեակիս դուռը կը բացուի և միեւնոյն հսկողը կուգայ քովս. բռունցքը կ'իջնցնէ ուսերուս մէջտեղ:

—Հայտէ, երեսս, շուտ փաշային պիտի երթաս.

... կ'ուզեմ, մատներս դողեր կը ջանամ, ամէնքն ալ բռնուած, ան'սիրտս փոշ փոշ ըլլալ կը սկսի երբ առանց հիմա կը յիշեմ ազնիւ բարեկամ:

ՍԻԼՎԻԱ—ՄԱՐԻԱ
(Շարունակելի)

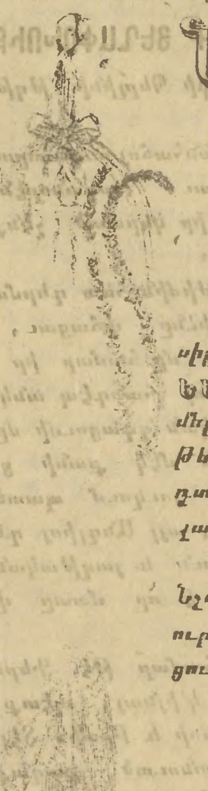

ՆՇԱՆ ՋԱՄԻՉԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՄՈՄԵՐՈՒ
ԵՒ
ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐՈՒ

Կ'ուզէ՞ք հարսնիքներնուդ փայլը աւելցնել, գեղատեսիլ «էֆէ» մը տալ մոմերուն, դիմեցէք ՆՇԱՆ ՋԱՄԻՉԵԱՆի վաճառատունը, ուր բացի պատրաստ գտնուած մոմերէ կը զարդարուին նաև մեծ խնամով վերջին նորաձեւութեամբ ճաշակաւոր մոմեր անմրցելի աժան գիներով: Կը գտնուի նաև հին հարսի կոլանտ, քօղք, քողքի մնտուկ, զարդարուած կողով, ծաղիկ՝ փետուր, եւն. եւն. եւն.:

Փութացէ՛ք, հարսնիքի տէրեր, այցելել անգամ մը Նշան Ջամիչեանի հարսանեկան մոմերու ճոխ վաճառատունը ուր ո՛չ միայն ձեր ճաշակը այլ նաև ձեր քսակն ալ գոհացում պիտի գտնէ: 50—9

ՍԽԱԼ ՏԵՂ ՉԵՐԹԱՔ
ՆՇԱՆ ՋԱՄԻՉԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Քամանըօ խանի տակ, թիւ 86

Թագուհի հանըմ Մէշալէճեանին Անթուան Մէշալէճեան էֆ. ...

4 Ավրութօս 324

ՎԻՆԸՐ
ՊԱՆՔ ՖԵՐԱՅՆ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100,000,000 քուռօն ամբողջովին վճարուած.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 37,300,000 քուռօն
Հաստատուած 1869ին կեդրոնատեղին՝ Վիեննա, 12 գրասենեակներ ունի այդ քաղաքին զանազան շրջանակներուն մէջ.

... չէքեր, վարկագներ, փոխ գրեր և վճարումներ կ'ընէ հեռագիրներով: Կը գնէ կը ծախէ ամէն տեսակ պարտաթուղթեր թէ' մեր և թէ բոլոր օտար հրապարակներուն վրայ: Կը զեղչէ, կը գանձէ կտրոններ և արժեթուղթեր: Կը գնէ և կը ծախէ փոխ գիրներ բոլոր հրապարակներուն վրայ: Կ'ընդունի տես օրին և պայմանաժամով վճարելի պարտամուրհակներ: Կը կատարէ սակարանական ամէն տեսակ գործառնութիւններ:

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է
առաւօտուն ժամը $9\frac{1}{2}$էն իրիկուան 4
Ուրբաթ օրերը $9\frac{1}{2}$էն 1:

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՎԱՅԵԼՈՒՉ ՄՈՄԵՐՈՒ
ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋԵՐՈՒ
ԵՒ
ՄԱՆԿԱՆՑ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԷՆՆԵՐՈՒ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ-ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ
ԱՐՄԵՆԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

որ երկար ժամանակ Նախկին Մկրտիչ էֆ. Հիւսէյինճեանի և վերջին տարիներս ալ Ջամիչեան էֆ.ի վաճառատան մէջ նորանոր մոմեր կը հայթայթէր, այս անգամ վերջնականապէս հաստատուած է Պոլիս, Մահմուտ փաշա, Հաւուզլը խանի տակ թիւ 45 վաճառատունը, ուր կը վաճառուին նաև ընտանեաց ու նորաձեւութեան վերաբերեալ այլ և այլ բազմաթիւ վաճառք, գլխարկի ծաղիկներ, փետուր, ձեռնոց, տանթէլա, գոռսէյա, փէսթօն, փիչու, եւն. եւն.:

Ամէն մարդ կը փափաքի դրամ շահիլ և շատերը դեռ չեն գիտեր որ անոր գաղտնիքը յաճախորդները գոհ ընելով անոնց սիրտը շահելուն մէջ կը կայանայ:

Քամանըօ խանի դիմաց, Հաւուզլը խանի տակ, թիւ 45

ԱՓՐՈԴԻՏԵԱՆ ԱԽՏԵՐՈՒ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՏՕՔԹՕՐ
Բ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կատարեալ ձեռնհասութեամբ կը դարմանէ հին և նոր ջերմամիզութիւնը և անոնցմէ ծագում առած դժուարամիզութիւնը. իսկ Գաղղիական ախտը, փոխանակ ներսէն դեղեր տալով ստամոքսը և աղիքները խաթարելու, ըստ նոր դրութեան լաւագոյն միջոցին դիմելով կը բուժէ:

Վերջերս Բարիզէն բերել տուած նորահնար մէկ ՄԻՔՐՈՍՔՈՓով հիւանդութեանց մանրէները գտնալով ըստ այնմ կը դարմանէ

ՀԻՒԱՆԴ ԿԸՆԴՈՒՆԻ

ամէն օր, բաց ի Կիրակէէ, ժամը 3—11, Պաղչէ-Գաբու, Հաճի Պէքիրի դիմացը, ձեղնայարկին վերնայարկը, թիւ 19 դարմանատան մէջ:

Կարօտ հիւանդները ձրիաբար կը դարմանէ

"ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ"
ՈՒՍՈՒՄՆԱԹԵՐԹԸ

22 տարիներէ հետէ կը շարունակէ հրատարակուիլ նոյն ծրագրով ու նոյն ուղղութեամբ: Հայկական ուսմանց յատուկ միակ ուսումնաթերթն է, որ իւրաքանչիւր ամիս կը պատկերացնէ իր էջերուն մէջ՝ հայերէն ուսմանց, հայկական հետազօտութեանց, հայ տպագրութեանց ճիշդ պատկերը:

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅն մինչեւ հիմայ յարգացեալ հայագէտներու սիրելի թերթն էր, այսուհետեւ Օսմ. Վեհ. Կայսեր շնորհած ժամլոյ ազատութեան հետեւութեամբը, պիտի ըլլայ ա՛ն ամէն ուսումնասէր հայու սիրական թերթը: Գաւառներու հեռաւոր անկիւններն իսկ ապրող Հայեր կրնան թերթն անձամբ դիւրութեամբ ստանալ կա՛մ ուղղակի Վիեննայէն (WIENNE, Autriche, mechitharisteng, 4) և կա՛մ Կ. Պոլսոյ Գործակալութենէն և գրավաճառներէն: Տարեկան բաժանորդագինն է՝ 15 Ֆր. ամ 7 դ.:

ԱՅԳԵԿՈՒԹՔ Վերջին
քառորդ դարուս մէջ, Ալփաւանի սահուն աշխարհաբարով գրած գեղեցկագոյն, ճաշակաւոր ու ժողովրդական ոտանաւորներու Ա. հատորը, հրատարակուած հեղինակին պատկերով 144 էջ, չքնաղ կողք ու մաքուր տպագրութիւն: Կը գտնուի բոլոր Հայ գրավաճառաց քով: Կեդրոնատեղի Մանզումէի Խմբագրատունը: ԳԻՆ 5 ՂՐՈՒՇ

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐՈՒՆ

Ատաբազարի Հայուհեաց վարժարանի բոլոր հին և նոր աշակերտուհիներուն կը ծանուցուի թէ եթէ կ'ուզեն երկաթուղիի կէս գին տոմսակով ճամբորդել Սեպտ. 9ին (Ն. Տ.) Դէ. որ վարժարան գալու համար, պէտք է իրենց քաղաքին անունը հաղորդեն մինչեւ Սեպտ. 1 (Ն. Տ.), Մր. Ռ. Ռ. Բիլթի, Պայըլ Հաուս, Կ. Պոլիս:

3—2 ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԱԼՓԱՍԼԱՆԻ
✿ ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ ✿
ԱԶԱՏ ՔՆԱՐ

Հայրենաշունչ զգայուն գեղեցիկ քերթուածներու հաւաքիկ մը, որ նոր հրատարակուեցաւ, եւ ձեռքէ ձեռք կը խլուի արդէն ու կը խընդրուի ամէն կողմէ:

Ա. Պրակը կը ծախուի 60 փարայի
Շատ գնողներուն մասնաւոր զեղչ:
Կեդրոնատեղի ՎԱԼԵՆՑ գրատուն: 10—2

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
ՀԱՅԿ ԷՖ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ
ՆՈՐ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆԸ
Պահչէ Գաբու թիւ 10 Պէն Պէր Ջէ... չիսի դիմացն մէն օր ժամը 5էն մինչեւ 10, իրեն դիմող հիւանդները կ'ընդունի, իսկ առաւօտուն ըստ առաջնոյն մինչեւ 5, կը դարմանէ իր Սկիւտարի բնակարանին մէջ և իրիկունները ժամը 11էն սկսեալ: 25—21

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ